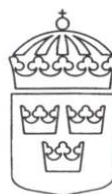

Riksdagens protokoll

1993/94:26

Torsdagen den 18 november

Kl. 12.00 – 14.27

Protokoll
1993/94:26

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 12 november.

2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott

Förste vice talmannen meddelade

att Socialdemokratiska riksdagsgruppen på grund av uppkomna vakanser anmält Alf Eriksson som ledamot i justitieutskottet efter Kent Carlsson samt Kristina Persson som suppleant i justitieutskottet efter Alf Eriksson och som suppleant i jordbruksutskottet efter Kent Carlsson,

att Centerns riksdagsgrupp som suppleant i försvarsutskottet och i jordbruksutskottet under Lennart Brunanders ledighet anmält hans ersättare Elisabeth Andersson.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i justitieutskottet

Alf Eriksson (s)

suppleant i justitieutskottet

Kristina Persson (s)

suppleant i försvarsutskottet

Elisabeth Andersson (c)

suppleanter i jordbruksutskottet

Kristina Persson (s)

Elisabeth Andersson (c)

3 § Meddelande om svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1993/94:27

Till riksdagen

Beträffande interpellation framställd av Birgitta Dahl, 1993/94:27 Finansieringen av ett vårdnadsbidrag, får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor.

Skälet härtill är att en debattdag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna under denna tidsperiod.

Jag kommer att besvara interpellationen den 19 november 1993.
Stockholm den 17 november 1993

Anne Wibble

4 § Svar på interpellation 1993/94:16 om jaktarrenden

Anf. 1 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jan Fransson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att priser och andra villkor för upplåtelser för jakt på statlig och annan allmänt ägd mark återigen blir normgivande för vad som anses skäligt.

Det finns hela 320 000 jägare i Sverige. 50 000 av dagens jägare upplever att de har brist på jaktmark. Ytterligare ungefär 100 000 svenskar uppger i undersökningar att de är intresserade av att börja jaga men inte har tillgång till jaktmark. Jaktintresset i Sverige är således mycket stort. Samtidigt är tillgången på jaktmark begränsad. Det gäller i första hand älgmark. I propositionen om ny jaktlag hösten 1986 konstaterades det att det inte finns någon helt outnyttjad älgmark. Däremot finns det utrymme för fler jägare på den mark som används för älgjakt.

Med det stora intresset för jakt följer naturligtvis en ökad efterfrågan på jaktarrenden. Detta leder till att markägarna kan ta ut ett högre pris. I samband med behandlingen av den nya jaktlagen avvisade riksdagen ett införande av priskontroll för jaktarrenden. Jag är inte beredd att förorda någon form av priskontroll. I stället anser jag att älgjaktlagen med större öppenhet än hittills bör kunna utöka det egna jaktlaget med ytterligare medlemmar. Då minskar arrendeavgiften för den enskilde jägaren och fler kan utöva sitt jaktintresse. Av den undersökning som Jan Fransson refererar till framgår att hälften av jägarna är över 47 år. Flera medlemmar i jaktlaget borde därför medföra att ungdomens jaktintresse tillgodoses bättre.

Jan Fransson har särskilt tagit upp frågan om arrendepreiserna på statens mark. Efter Domänverkets bolagisering begränsas statens direkta inflytande till markerna ovanför odlingsgränsen och renbetesfjällen. Staten har nyligen beslutat att småviltsjakt skall få ske på i princip alla dessa marker genom att ett jaktkort löses. Älgjakten där är sedan länge upplåten i den utsträckning som är möjlig med hänsyn till samernas rätt att jaga. Upplåtelseavgifterna är låga och definitivt inte prisdrivande.

Om ett jaktarrende gäller längre tid än ett år har arrendatorn besittningsskydd. Det innebär bl.a. att arrendatorn har rätt att få avgiftens storlek och andra villkor pröva av arrendenämnden om markägaren och arrendatorn inte kommer överens. På det sättet prövas vad som är skälig nivå på arrendepriset på bl.a. Domän AB:s mark.

Jan Fransson tar slutligen upp sambandet mellan upplåtelseavgifternas storlek och viltvården. Älgjakten är den jakt som är mest reglerad i jaktlagstiftningen. Bortsett från den nya möjligheten att inrätta älgskötselområden är det högsta antalet älgar som får fällas strikt reglerat av länsstyrelsen. Beskattningen av älgstammen bestäms alltså inte av priset på jaktupplåtelser. När det gäller priset på upplåtelse av småviltsjakt är vilttillgången självfallet av stor betydelse för upplåtelseavgiftens storlek. Ingen vill ju betala ett högt jaktarrende för marker med dålig tillgång på vilt. Jag anser därför inte att en låg prisnivå på jaktarrenden automatiskt ger en god viltvård. Markägaren har i stället all anledning att bedriva en bra viltvård för att kunna få en god avkastning av sin mark.

Anf. 2 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret. Bakgrunden till min interpellation är naturligtvis de våldsamma reaktioner som skett från jägarhåll runt om i landet mot Domänverkets mycket kraftiga höjningar av jaktarrendet.

Jag förstår reaktionerna och den oro som har skapats i hela jägarkåren. Man ställer sig naturligtvis vissa frågor. Vart är utvecklingen på väg? Är det här ett tillfälle då man samfällt från markägarhåll med Domänverket som pilot mycket kraftigt skall höja arrendeprierna? Det är inget tvivel om att övriga markägarkategorier bara ligger och väntar. Man ställer sig också frågan – jordbruksministern har säkert mött den i pressen och i diskussionen – om den svenska jaktkulturen kommer att ändra karaktär. Den har utgjort en folklig landsbygdskultur där även vanligt folk med vanliga inkomster har kunnat jaga. Kommer jakten att i stället bli en exklusiv snobbsport och rikemansklubb för svenska och utländska personer med stora inkomster? Den typen av jakt förekommer ganska nära våra gränser.

Enligt min mening är risken överhängande att det kommer att ske ett "systemsifte" även när det gäller jakten. Det har rått stor enighet, bl.a. här i riksdagen, om att det är viktigt att bevara jaktens karaktär i Sverige. Riksdagen har gjort sådana uttalanden, vilket har föregåtts av utredningar, som rekommenderar ett prissystem där man tar hänsyn till vilttillgång och god viltvård. Det är inget tvivel om att Domänverkets försök att nu kraftigt höja priserna avvaktas med stort intresse och stor förväntan från andra stora markägare runt om i landet. Jag har både hört och sett att man har önskat lycka till.

Jordbruksministern och jag är överens på några punkter, bl.a. att fler skall ha möjligheter och att jägarkåren har ett ansvar för att också ungdomar kommer in. I övrigt har jordbruksministern undvikit att tala om vad han tycker om det som nu sker. Jag tycker inte heller att man skall tillgripa pris-kontroll i första hand. Vi är överens på den punkten. Det jordbruksminis-

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

tern säger om upplåtelse ovanför odlingsgränsen är alldeles utmärkt. Håll stilen!

Jag vill fråga jordbruksministern efter ett litet tydligare och klarare ställningstagande. Oroas ändå inte jordbruksministern av den här utvecklingen? Är det inte risk för att ett kortsiktigt ekonomiskt marknadsintresse kommer att styra, och att detta kan komma i konflikt med vad vi menar vara en god viltvård?

En andra fråga: Kan det inte vara vettigt att vi som är representanter för svenska folket i regering och riksdag står upp för den uppfattning som riksdagen tidigare givit uttryck för, nämligen att den samhällsägda marken och mark av allmän karaktär, typ kyrkans mark, allmänningar osv., bör vara normgivande för vad som är ett skäligt arrende och skäliga villkor?

Vi var under 1970- och 1980-talen totalt eniga i utredningarna om ett normprissystem med en rimlig arealavgift plus att jägare och markägare delar på den verkliga avkastningen, att det inte är något man sitter och bestämmer på domänbolagets huvudkontor. Där känner man inte till vad avkastningsvärdet är.

Jag vill också ställa en tredje fråga. Jordbruksministern säger i sitt svar att man nu har ett begränsat inflytande på Domänverket efter bolagiseringen. Men, jordbruksministern, det är väl ändå någon som företrädar staten som ägare, och någon som har synpunkter på vem som är med i den här styrelsen? Jag vill fråga jordbruksministern om han är beredd att tala med sin regeringskollega näringsministern, som vad jag förstår är den som ytterst har att företräda regeringen när det gäller bolaget.

Domänverket har förlorat oerhört mycket goodwill. Jag är övertygad om att man i vilket annat bolag som helst, där en fråga väcker sådana våldsamma reaktioner, skulle ha synpunkter på saken från ägarens sida.

Anf. 3 JOHN ANDERSSON (-):

Herr talman! Jag vill också något kommentera svaret på denna interpellation. Jag kan i stort instämma i allt som Jan Fransson tidigare sagt.

Jag vill understryka detta med den folkliga förankringen. Jag har jagat älg i snart 40 år, och jag har varit med om utvecklingen. Då jag började jaga betalade vi nästan ingenting för att få jaga. För jakt i byaskogen – oavsett vem som var ägare, om det var bolagsmark eller privat mark – var det helt naturligt att man anmälde sitt intresse för att delta i älgjakten. Det var ofta ganska symboliska summor som t.ex. bolaget ville ha för jakten. I en del fall fick man lämna en köttbit som betalning.

Nu håller detta på att försvinna. Det är ett systemskifte på gång.

Jag vill också understryka detta med landsbygden och den folkliga förankringen. Jag hävdar t.o.m. att landsbygdens folk, de som bor ute på landsbygden, skall ha förtursrätt till jakten, eftersom dessa människor är så intimt förknippade med denna jaktutövning.

För allt fler sätter nu ekonomin stopp för möjligheten att vara med och jaga. Det finns exempel från höstens jakt där jägare har tvingats avsäga sig delar av eller hela jaktmarken. I det här fallet har Domän gått ut i annonser för att skaffa nya jägare till området genom anbud. Enligt obekräftade uppgifter jag fått skulle hektarpriserna ha legat på mellan 50 och 60 kr i lappmar-

ken. Det handlar om stora pengar. Inga vanliga människor har råd att betala sådana pengar för dessa marker.

Självklart anser också jag att man skall försöka bereda så många jägare som möjligt plats i ett jaktlag. Men det finns gränser också för det. Det handlar inte bara om rekreativintresset. Vi som bor på landsbygden kan ju gå ut i skogen när som helst och sitta på en stubbe. Vi betalar ju inte någonting för det. När man går ut i älgjakten vill man ju också ha en köttbit.

Just nu är det en illa vald tid för att utöka antalet jägare i jaktlagen. För några år sedan hade vi en avskjutning årligen av uppemot 170 000 älgar. I år räknar man med att kunna skjuta 80 000. Det är en halvering. Då säger det sig självt att det blir svårare att ta in nya jaktlagsmedlemmar.

Om priserna höjs så mycket har arbetslösa ungdomar inga möjligheter att ställa upp på villkoren för att ingå i ett jaktlag. Det sätter ekonomin stopp för.

Jag förstår att det är svårt med priskontroll. Men nog borde det gå att få till stånd normer av något slag. Staten själv, regeringen, har ju haft en uppfattning om hur mycket en älg är värd. 1986, då ersättning betalades ut för de älgar som hade för hög cesiumhalt, så sade man att mer än 2 200 kr är inte en älg värd. Det skulle kunna vara en utgångspunkt. Lägg på index sedan 1986 och jag tror att man kommer ganska nära vad många jägare tycker vara en acceptabel nivå på avgiften för en älg. Men märk då att det skall gälla en fälld älg och inte ett hypotetiskt antal som man tar betalt för.

Jordbruksministern hänvisar till markerna ovanför odlingsgränsen. Jag vet att det är mycket låga arrenden där. Man kan inte jämföra dem med vad som gäller nedanför odlingsgränsen. Det är där de höga avgifterna finns.

Jag och andra jägare är inte ensamma om att ha den uppfattningen att priserna i dag är för höga. Per-Ola Eriksson är väl ändå en tung centerpartist. Han gick ut i den senaste valrörelsen och lovade jägarna i Norrbotten att om de bara såg till att det blev en borgerlig regering, så skulle priserna på Domänverkets marker sjunka. Det var 1991, före de väldigt kraftiga höjningar som kom nu.

Jag ser att min taletid är ute för det här inlägget, men jag vill också säga att Domän har visat en väldigt hård attityd. Jag har fått se diverse brev där man prompt säger: Godkänn avtalet, annars uppsägning från marken! Jag tycker det är främmande för en markägare att visa en så hård attityd.

Anf. 4 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Liksom John Andersson och i någon mån kanske Jan Fransson tillhör jag dem som belastar ålderssammansättningen i jägarkåren. Det är odiskutabelt att jag har passerat 47 års ålder.

Överst på sidan 2 i svaret står, som både John Andersson och Jan Fransson har kommenterat, att man bör se till att det blir fler medlemmar i jaktlaget och att fler unga borde in.

Liksom de andra tycker jag naturligtvis att vi borde få in fler unga i jaktlagen. Men jag erinrar mig det som stod i tidningen häromdagen. En moderat riksdagsman hade utsatts för en debatt om de höga boendekostnaderna. Han svarade att det går att tränga ihop sig i boendet.

Men till slut blir både små och stora lägenheter fulla om det är tillräckligt

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

många som tränger ihop sig. Svaret tyder på att jordbruksministern anser att marknaden skall få bestämma villkoren. Det är fel, särskilt när ett statligt företag på så kort tid ändrar sin policy markant och blir den mest hårdföra talesmannen för marknadsmässiga villkor.

Jag jagar i en fjälldalgång i norra Dalarna. Vi betalar 5 176 kr per vuxet djur och 1 680 kr per kalv. Det är bestämt att vi i vårt lilla jaktlag skall nedlägga två vuxna djur och en kalv. Detta säger jag med hänvisning till det som står längst ned på sidan 2. Jordbruksministern konstaterar där att beskattningen av älgstammen inte bestäms av priset på jaktupplåtelse. Men det är precis vad den gör, jordbruksministern!

Reglerna är ju oerhört fyrkantiga – ett vuxet djur kan vara alltifrån en tvåårig, ung älg till en stor kapitaltjur. Båda kostar 5 176 kr. Jag fördömer inte de jaktlag som anser att man naturligtvis skall skjuta de största djuren och att kalvarna är så dyra att de kan lämnas.

Det finns jägare som säger: De där små, röda jävlarna ser man inte bakom kornet i bössan! Varför skall man då skjuta dem? Särskilt om man skall betala nästan 2 000 kr för det! Det var ett citat, för man får ju inte svära i kamraren.

Herr talman! Jag vill sluta med att upprepa Jan Franssons och John Anderssons angelägna fråga, som det är viktigt att vi får svar på. Kan inte någon från ägarsidan – i detta fall kanske lämpligen näringsministern – framföra ägarens synpunkter på sättet att sköta jaktfrågan, som är viktig för så många människor?

Det kan aldrig vara meningen, eller ens rimligt, att ett statligt ägt företag skall springa först på marknaden och se till att de som är rika får möjlighet att jaga, medan ortsbor med låga inkomster inte får det.

Anf. 5 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill gärna uttrycka min förståelse för jägarnas synpunkter på de höjda priserna på jaktarrende. Domän AB har redovisat hur situationen var under 70- och 80-talen. Man menar att prishöjningarna varit små under en lång tid och att det därför är fråga om en eftersläpning, som man nu skall försöka justera.

Det ligger säkert en hel del sanning i det påståendet. Men jag är medveten om – och det kan vi vara överens om – att denna prishöjning naturligtvis upplevs som mycket hårdare, när den sammanfaller med en kraftig nedgång i både tilldelningen och avskjutningen av älgar.

Det är angeläget att slå fast att jakten i Sverige är en verksamhet med brett folkligt stöd och att det är de många människorna som skall ha möjlighet att utöva jakt. Därför hoppas jag verkligen inte att det skall bli något s.k. systemskifte i det avseendet.

De undersökningar som gjorts av jaktintresset visar att de som vill jaga men känner sig utan jaktmark tillhör samma grupper som de som jagar. Det är framför allt de landsortsboende som står på listan. Därför är det kanske inte troligt att det blir någon stor förändring.

I alla tre inlägg tas frågan om påverkan från regeringen upp. Det är viktigt att göra en bodelning mellan regeringens verksamhet och den verksamhet

som företag med ett betydande statligt ägande utövar. Men självfallet får man ha uppfattningar om detta.

Min personliga uppfattning, som jag gärna skall delge mina kolleger i regeringen, är att man inte skall driva upp priserna i onödan. Samtidigt efterfrågar vi en god lönsamhet. Det gäller Domän AB:s verksamhet liksom all annan verksamhet. Den pressen sätter vi på alla företag, och det måste vi göra även på Domän AB. Men i detta sammanhang gäller det att hålla en rimlig balans. Det är min förhoppning att det också skall gå att uppnå en sådan balans.

När det gäller prissättningen har man haft en överenskommelse med jägarna om att ca 60 % av kostnaden är ett rekreativvärde och resten själva köttvärdet. Som landsortsboende kan jag mycket väl förstå John Anderssons synpunkt att man kan tillgodogöra sig rekreativvärdet i alla fall. Men i ett urbaniserat samhälle är det nog ändå realistiskt att beräkna en hel del för just rekreativvärdet.

Anf. 6 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka Karl Erik Olsson för att han till oss – kanske också till andra ansvariga regeringskolleger – för fram signalen att det inte är rätt att staten, som företrädare för staten-ägaren, blir prisdrivande i dessa frågor.

Ordet systemskifte är slitet, men det är faktiskt fråga om ett verkligt skifte av uppfattning jämfört med vad som har förts fram i olika sammanhang under de senaste 10–15 åren.

Vi ser båda bekymmer med att införa en priskontroll. Under mitt första år i riksdagen i slutet av 70-talet motionerade jag om detta, och jag har nu förstått svårigheterna.

Men man kan ändå markera något slags rimlig norm, åtminstone när det gäller samhällsägda mark och mark av liknande karaktär, som kommunmark, allmänningar och kyrkans mark. Det som sägs från riksdags- och regeringshåll kan förhoppningsvis uppfattas på ett sådant sätt att man bryr sig om det. Det är trots allt 20 % av markerna i Sverige som kontrolleras på detta sätt.

Detta ser jag som ett moraliskt stöd i den kamp som förs från jägarhåll för att försöka förhindra att vi får ett systemskifte som gör det fritt fram att liksom Domänverket höja priserna.

Jägareförbundet har fått i uppdrag att följa denna prisutveckling. Resultatet kommer så småningom att hamna på jordbruksministerns bord, om jag har förstått saken rätt. Efter ett uttalande i riksdagen gav regeringen Svenska jägareförbundet uppdraget, med hänsyn till förbundets ställning i dessa frågor. Jag vet att man nu arbetar med detta.

Även vid ett tillfälle som detta tror jag att jordbruksministern, med det övergripande ansvar han har för jakt och viltvård i vårt land, kan medverka på ett mycket positivt sätt. Han kan uppmärksamma de försök som har gjorts inom jägarorganisationerna att få en jaktmarkskommitté och att samla de betydelsefulla markägarna för att diskutera frågan.

Jag vill fråga: Är det en möjlig åtgärd?

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 7 JOHN ANDERSSON (-):

Herr talman! Jag noterar beskedet med tillfredsställelse och tackar för det. Det är bra att jordbruksministern kan tänka sig att ta upp problemet för diskussion med regeringskollegerna.

Jag skulle vilja utveckla påståendet att beskattningen av älgstammen inte bestäms av priset på jaktupplåtelse. Men jag menar att det finns en mängd andra konsekvenser. Om man har betalat ett högt pris i förskott, bör man också få varan. Om man då har en jaktmark, där det av olika skäl inte finns den älg tillgång som man kanske trodde vid den tidpunkt när licenstillståndet gavs, skulle man egentligen bara skjuta hälften av de älgar som man tilldelats att skjuta, om man skulle bedriva en bra viltvård. Nu tvingas man, eftersom man betalat stora belopp i förskott, att sätta viltvårdsintresset åt sidan och i stället skjuta djuren. Jag klandrar inte det jaktlag som gör på detta sätt.

Jordbruksministern säger att Domän har ett lönsamhetsansvar. Men jag har mycket svårt att ta in viltvården i lönsamhetsansvaret. Den intention som riksdag och regering har vad gäller jakt och viltvård är att viltvården skall sättas i främsta hand. Jag protesterar absolut mot att sätta lönsamhetskrav på vårdandet av en viltstam.

Att Domän skulle ha en eftersläpning vad gäller priserna stämmer inte. Jag har haft Domänlag som jaktgrannar i snart 40 år, och jag har hela tiden vetat hur priserna har varit genom åren. Domän har, i jämförelse med de stora skogsbolagen, egentligen legat högst i pris hela tiden.

Visserligen finns det mindre markuthyrare, exempelvis kyrkan, som har legat högt i pris. Det finns också vissa privata markägare som tagit ut mycket höga avgifter. Men i normala fall tar de privata skogsägarna inte ut några avgifter alls. Man har i stället haft jaktlig samverkan och även i många fall tagit in utomstående utan att dessa behövt betala något arrende.

Anf. 8 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Det kan knappast vara någon av de största tänkarna i Domän som räknat ut det här systemet. Systemet får precis de konsekvenser som John Andersson sade. En låg vilttillgång – sådana kommer, eftersom det finns konjunktur även på det här området – innebär att jägarna, för att få någon rimlig utdelning för nedlagda avgifter, praktiskt taget dammsuger marken, för att fälla det som möjligtvis kan finnas där.

Det beror på att systemet med förskottsbetalning innebär fasta priser, dvs. om man inte får "rätt" djur får man i alla fall betala det belopp som gäller för ifrågavarande licenstilldelning.

Jag avser inte att ta upp mer tid i denna debatt. Beskeden från jordbruksministern har varit oerhört konstruktiva och bra. Jag, liksom de två andra interpellanterna, tar fasta på jordbruksministerns löfte att ta upp ärendet med näringsministern, för att den vägen få fram ägarsynpunkterna till Domän AB.

Jag tror att Domän behöver denna hjälp och detta råd mycket snart. Domän anseende rasar nämligen allteftersom dagar och veckor går. Det kan inte vara rimligt att jaga älg på skare i januari, bara för att täcka åtminstone det belopp som man skall betala för ett djur.

Anf. 9 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Låt mig först beröra frågan om priset och viltvården. Å ena sidan ligger det naturligtvis något av sanning i det som John Andersson och Axel Andersson tar upp, dvs. att man är tvungen att skjuta ut hela tilldelningen för att få valuta för sin arrendekostnad. Å andra sidan är detta egentligen en fråga för de viltvårdande myndigheterna att se till att inte sätta en för hög tilldelning vad gäller dessa områden.

Nu har ju utvecklingen varit nedåtgående, vilket kan ha inneburit svårigheter när det gäller att skjuta det antal djur som tilldelats. Men det skulle kunna justeras i efterhand, genom att både viltstammen och tilldelningen anpassas.

Jan Franssons framställning om att samla markägare för att diskutera frågan vill jag ta med mig. Jag skall fundera över det här. I olika sammanhang har jag samlat företrädare för olika grupper för diskussion, och jag tycker att dialoger är bra. Men jag har inte tagit ställning till själva sakfrågan.

Om man har uppfattningen att jakt skall kunna utövas av gemene man, är det angeläget att arrendepriserna är rimliga. Jag tillhör själv den grupp som arrenderar ut jaktmark. Även om jag på gamla dagar börjat jaga litet själv, tänker jag inte ändra värst mycket på det. Jag har inte heller tagit ut någon högre avgift av mina vänner för arrende av denna mark. Det vore roligt – i den mån staten är ägare – om staten kunde arrendera ut till sina vänner till motsvarande rimliga avgifter.

Till detta vill jag lägga en annan aspekt, nämligen de tillgångar som skogen, naturen, ger oss i framtiden. I gången tid har vi säkert fokuserat intresset huvudsakligen på virkesråvaran när det gäller värdeproduktionen. Upplevelsen att få vara i naturen, att få jaga, att få plocka bär, m.m. kommer säkert successivt att få en större roll relativt virkesproduktionen. Det skall vi vara medvetna om. Det finns ett stort intresse, och jag tror att människor är beredda att betala en del för detta. Men det motiverar i och för sig inte oskäliga avgifter för jaktarrenden.

Anf. 10 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Det jordbruksministern säger om sin policy vad gäller hans egen utarrendering av jaktmark, kan jag bara säga: Låt den policyn vara vägledande för inställningen i övrigt. Då tror jag att John Andersson, Axel Andersson, jag och många andra jägare blir nöjda.

Vi har haft ett bra meningsutbyte. Inledningsvis glömde jag att gratulera till jordbruksministerns debut i älgskogen, med – som vi har hört – lyckat jaktresultat.

Anf. 11 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för det. Samtidigt vill jag understryka värdet av att vi är överens om att en priskontroll i den här frågan inte är aktuellt.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1993/94:40 om ersättning för cesiumprover i fallvilt

Anf. 12 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Sigríd Bolkéus har frågat miljöministern om motivet till att Gävle kommun fått avslag på en framställning om statliga medel för analys av cesiumhalten i vilt och om regeringen är beredd att ompröva beslutet. Arbetet inom regeringskansliet är så fördelat att det är jag som skall besvara interpellationen.

Tjernobyloylyckan fick verkningar för i stort sett alla som bodde i de områden som drabbades av nedfallet. Åtskilliga åtgärder har vidtagits för att minska skadeverkningarna. När det speciellt gäller jakten har vårjakt på hornbärande rådjur införts i de mest drabbade områdena.

Statsmakterna uttalade efter Tjernobyloylyckan att de grupper vilkas försörjningssituation lidit direkt skada genom det radioaktiva nedfallet skall vara berättigade till ekonomisk kompensation. För att minska skadeverkningarna av olyckan beslöts därför att staten i vissa fall skulle lämna ersättning för inkomstbortfall och merkostnader till följd av olyckan.

För just jaktens del gällde följande. Under 1986 års älgjakt lämnade staten ersättning för fällda älgar om cesiumhalten i älgköttet översteg det fastställda gränsvärdet. Eftersom cesiumhalten i älgens föda sjönk snabbt fann regeringen att det inte fanns någon anledning att lämna ersättning för tiden därefter.

Ersättning kan även lämnas för merkostnader och förluster till bl.a. den som helt eller delvis försörjer sig på att jaga till husbehov eller för försäljning. Som villkor för ersättning gäller att det skall finnas ett direkt och påtagligt samband med Tjernobyloylyckan. Frågor om sådan ersättning prövas av länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får inte överklagas.

I flertalet av de drabbade kommunerna genomförs efter Tjernobyloylyckan cesiumanalyser i kommunal regi. Analyserna, som inte enbart avser viltkött, betalades till en början i allmänhet av kommunen. Kommunerna har nu börjat ta betalt för analyserna. Avgifterna varierar i hög grad mellan kommunerna. I Gävle kommun kostar analyserna uppemot 150 kr, i Hudiksvall bara 25 kr.

Skrivelsen till regeringen från Gävle kommun byggde bl.a. på att forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet hade framfört önskemål om fortsatta mätuppgifter för sin forskning. I kommunen används en avancerad utrustning som sköts av särskild personal. Det finns i dag relativt billiga mätinstrument som jägarna kan sköta själva.

Det finns alltså möjligheter för jägarna att få mätningar utförda till väsentligt lägre kostnader än vad som gäller i Gävle kommun. Dessa låga kostnader bör kunna bäras av jägarna själva. Om vissa forskningsprojekt kräver dyrare mätmetoder får kostnaderna härför täckas med de medel som står till de aktuella projektens förfogande.

Anf. 13 SIGRÍD BOLKÉUS (s):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret, som egentligen säger att cesium i viltkött inte är så allvarligt och att staten inte har något kostnadsansvar.

Tjernobyolyckan 1986 drabbade Gävle kommun värst, och då var den en nationell angelägenhet. Samma höst anslog staten pengar till fällda älgar som överskred gränsvärdet 300 Bq. Sedan var det slut. Skälet angavs vara att cesiumhalten i älgens föda hade sjunkit snabbt.

Under de sju år som gått har matkorgar på statens bekostnad undersökts i hela landet, men konsumtionen av rådjur och älgar med skyhöga värden är det inte så noga med. Att påstå att halten i älgens föda sjunker snabbt är fel och saknar verklighetsunderlag.

Jägarna i Gävleborg har sammanställt ett unikt material, som skulle ha kostat miljonbelopp om arbetet inte utförts gratis. Alla testade älgar efter olyckan och fram till i dag har kartlagts och är en guldgruva för forskningen.

Älgar och rådjur har högre värden i år än 1986. Även småvilt har höga halter. 102 testade skogsharar 1992 hade ett medelvärde på 5 755 Bq. Jag har även en forskningsrapport om cesiumhalten i älgens föda under fem år efter olyckan.

Är statsrådet beredd att ompröva beslutet om slopad ersättning till jägarna om jag lägger fram bevis på att det fattades på felaktiga grunder?

Statens åtgärder för att minska skadeverkningarna efter Tjernobyl omfattar inte jägarna. Att gränsvärdet 1987 höjdes till 1 500 Bq kan inte kallas hjälp.

Vårjakten är välkommen, men den löser inga problem. Att bara pyrsch-jaga hornbärande bock snedfördelar rådjursstammen. Den kan inte bara bestå av getter och kid. En väl avvägd avskjutning hör till viltvården – var det inte det som Sverige fick beröm för i EG-förhandlingarna?

Skogsbetesskador, uppätta grödor och trafikolyckor på grund av viltet är redan nu ett problem, så varför inte se helheten när man tittar på kostnaderna?

Under perioden 1986–1991 lade Gävle kommun ut 1 146 000 kr på cesiumanalyser av livsmedel. Flera kommuner med kärv ekonomi kommer troligtvis att följa Gävles exempel och ta ut full kostnadstäckning. I kommunens brev till regeringen står det att kostnadsbärare för jägare som hittills blivit förbigångna rimligtvis bör vara staten. Där har kommunen även stöd av forskare, som poängterar analysresultatets betydelse i deras arbete och befarar att kontrollmaterialet inte blir representativt om jägarna nu tvingas betala 150 kr.

Vilka aktuella projekt har pengar över till analyskostnader? Jag känner bara till blåstensprojektet, men pengar till blåstenen har man inte ens i projektet. Skogsbrukets forskningsfond får betala det första året, och sedan jägarna själva via Viltskadefonden. De analyser som görs betalas också av jägarna och Viltskadefonden – som ju också finansieras av jägarna. Det finns alltså inga pengar i det projektet.

Har länsstyrelsen fått pengar, eftersom statsrådet talar om möjligheter till ersättning? Inte ens länsjaktvårdskonsulent Bertil Bäckström i Gävle känner till någon jägare som har fått ersättning av länsstyrelsen.

De "billiga mätinstrument" som jordbruksministern talar om kostar, enligt de uppgifter jag har fått, ca 20 000 kr. Det är dyrt för den enskilde jägaren, och även om fler delar på kostnaden är det ingenting för amatörer, efter-

som apparaten skall nollställas mot kända värden för att kunna fungera tillfredsställande.

Vi som äter mycket viltkött får rekommendationer om årligt intag av cesium, och då är det meningslöst att hänvisa till undermåliga mätningar, som bara ger ett hum om vart analysvärdet pekar.

Jag vill gärna ha svar på mina frågor.

Anf. 14 JOHN ANDERSSON (-):

Herr talman! Jag har anmält mig även till den här debatten, eftersom jag var starkt engagerad när Tjernobylyckan hände. Jag var en av de första som tog sådana här prover. Via en ortstidning tog jag prover på fisk, och vi mätte cesiumhalten på universitetssjukhuset i Umeå. Jag har både motionsvägen, i ett flertal debatter och i mitt arbete i näringsutskottet vid den tiden försökt göra mitt bästa för att de som nu bor i drabbade områden skulle få den bästa hjälpen.

I näringsutskottets skrivning – om jag får skryta, med instämmande i en motion som jag skrev om att inte bara företag utan även personer skulle få möjlighet till hjälp – sades att nedfallet hade medfört stora påfrestningar inte bara för företag utan även för många enskilda i bl.a. skogslänens glesbygder.

När man då talar om merkostnader tycker jag att det inbegriper även provtagning, inte bara ersättning för inkomstbortfall inom t.ex. rennäringen. Jag är inte ensam om den uppfattningen, utan jag kan hänvisa till en tung centerpartist, som hade precis samma uppfattning. I en motion krävde Börje Hörnlund att all provtagning som människorna i området anser nödvändig bör ske gratis samt att utrustning såväl som provtagning bör bekostas av staten. Jag vill bara visa att man även i Centerpartiet hade denna uppfattning.

Även här gavs det löften, som inte har hållits. Dåvarande miljöministern framhöll i en interpellationsdebatt att regeringen avsåg att se till att kommunerna skulle få bästa möjliga utrustning för att kunna hjälpa människor med information, mätningar och annat. Det löftet omsattes aldrig i praktiken – men det skall jag inte lasta den nuvarande regeringen och jordbruksministern för.

Det sägs nu att cesiumhalten i älgarna har sjunkit. Jag vill, liksom föregående talare, säga att det inte stämmer, åtminstone inte på alla områden. Forskarna är mycket förvånade över att halterna i år har varit så höga.

Första året fick vi ersättning för älgarna, och då var gränsen 300 Bq. Sedan höjdes gränsen till 1 500 Bq, och ersättningen plockades bort.

Människorna i de här områdena har ju tvingats leva med detta cesium. Det har för många inneburit stora påfrestningar. Det finns fortfarande många människor som varken äter kött eller fisk ifrån dessa områden. Människorna törs i synnerhet inte äta fisken, eftersom värdena för den ligger på ända upp till 40 000 Bq per kilo. Enligt Livsmedelsverket är det helt oacceptabelt att äta sådan fisk.

Eftersom människorna nu måste leva med detta borde det vara ett rimligt krav att de som är oroliga – det gäller inte alla, det skiftar från människa till människa – och vill analysera kött, fisk och kanske också svamp skulle få analyserna gratis utförda. Det är ju inte dessa människor som bär skulden till det inträffade.

Jag kan inte tro att utförandet av dessa analyser skulle medföra några stora kostnader. Detta skulle ju bara gälla dem som känner att de inte kan äta kött, fisk eller svamp, eftersom de inte vet vilka värden det är. Det är en stor kostnad att betala 135–150 kr för varje prov. De människor som bor i de odrabbade områdena behöver ju inte ens tänka på sådana kostnader.

Jordbruksministern borde i alla fall ta sig en funderare över om man på något vis skulle kunna få till stånd en lösning som innebär att de som vill ha dessa analyser kan få dem gratis.

Anf. 15 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Vi är alla medvetna om att både djur och människor inom de områden som drabbades av nedfallet blev utsatta för bekymmer under den här perioden.

Sigrid Bolkéus tar i sin interpellation upp detta. Hon pekar på att det nu finns värden som ligger på uppemot 40 000 Bq. Det finns säkert sådana toppar. John Andersson påpekade mycket riktigt att fisken är känslig i detta sammanhang.

När det gäller dagens situation visar statistiken att medelvärdet för älgar är 1 400 Bq, medan värdet för rådjuren är högre. Skogshararna, som Sigrid Bolkéus nämnde, har ett högt värde på uppemot 5 000 Bq.

Grundfrågan är huruvida staten skulle betala Gävle kommun för kostnaden på 145 kr eller inte. Jag återkommer till att man när läget blir något bättre kan tänka sig att kostnaderna i större omfattning kan bäras lokalt. Man kan också lokalt sträva efter att så långt som möjligt få ner kostnaden. Det har visat sig att det går att göra prover billigare, som jag nämnde i mitt tidigare inlägg. I Hudiksvall har man en kostnad på 25 kr för en analys.

Från interpellantens sida anfördes det att det material som nu finns är en stor tillgång för forskarna. Jag tror att det är riktigt, men om det finns ett sådant forskningsintresse är det den sidan som i så fall skall stå för den högre merkostnaden, inte nödvändigtvis bara för att få reda på hur stort värdet är för den enskilda konsumtionen av livsmedel. I det här läget ser jag alltså inte någon anledning att ändra ståndpunkt i denna fråga.

Anf. 16 SIGRID BOLKÉUS (s):

Herr talman! Jag tackar för de svaren.

Jordbruksministern räknade upp några medelvärden. Jag kan nämna ett exempel från Oslättsfors jaktklubb. De sju första älgarna som testades där 1986 hade ett medelvärde på 2 400 Bq. De sju första från årets jakt hade ett medelvärde på 2 880 Bq. Det är alltså en höjning med 480 Bq. Det är dyster läsning.

Jordbruksministern säger att analyserna är billigare i Hudiksvall. Där går ju kommunen in och betalar. Jag är säker på att kommunerna uppe i Väster-norrland och i övriga Gävleborg kommer efter på grund av det kärva läge som de nu befinner sig i.

Jordbruksministern säger också att forskarna skulle betala merkostnaderna för proverna. Men de har ju inga pengar. Då måste de få pengar till detta. T.o.m. när det gäller blåstensforskningen, som jag nämnde, får jägarna stå för analyskostnaden. Det går alltså inte att göra denna hänvisning.

Vad är det för länsstyrelsepengar som det talas om?

Jag hörde nu att statsrådet inte alls är beredd att ompröva denna fråga. Det är faktiskt många inom Centern som tycker att detta är helt orimligt. Det är säkert bekant för statsrådet att Karin Starrin motionerade om att kärnkraftsindustrin skulle kunna bekosta detta. Varför inte? Det är väl inte orimligt, som utskottet också sade. Kärnkraftsindustrin borde väl vara intresserad av vilka skadeverkningar det blir efter en kärnkraftsolycka. Som John Andersson säger måste vi komma fram till en lösning. Detta är ingen liten fråga. Det är en stor fråga.

Om vi delar på bördan blir den mindre tung. Jag tycker naturligtvis att jägarna inte skall betala någonting – i dag tror jag att de flesta betalar 25–30 kr. För att vi skall komma fram till en lösning kanske kommunen, staten och kärnkraftsindustrin – jordbruksministern kan säkert komma på fler – kan hjälpas åt. Det går inte att bara sopa detta under mattan. Tänk på alla kostnader som uppkommer i och med viltolyckor, betesskador, skador på gröda osv.

Vad säger jordbruksministern om detta? Skall vi inte försöka diskutera fram en lösning?

Anf. 17 JOHN ANDERSSON (-):

Herr talman! Jag har några funderingar.

När denna olycka inträffade var det många som sade att forskningen hade ett unikt tillfälle att följa detta. Det var ju den första större kärnkraftsolyckan. Man skulle då kunna följa utvecklingen.

Jag var en av de första som började göra provtagningar. Jag fick bl.a. i uppdrag från Livsmedelsverket att utföra provtagning på fisk. Det skulle bli ett långvarigt program. Jag skulle vid vissa tidpunkter göra provtagningar på ett visst antal kilo. Helt plötsligt upphörde denna verksamhet. Jag vet över huvud taget inte om det i dag pågår någon större undersökning i den vägen. Jag är därför litet fundersam över varför intresset för detta inte är större. Det finns ingenting som säger att vi inte kan bli utsatta för en ny, kanske större, olycka. Vi lever ju i en farlig värld.

Medelvärdena är ganska ointressanta. Det är ungefär som att diskutera körsträckorna när det gäller bensinskatten. Det är den som kör längst som drabbas hårdast. Det är den som råkar skjuta älgen med de höga värdena som drabbas.

Den provtagning som vi gjorde i vårt älgjaktlag visade att spännvidden var ifrån 150 upp till 2 500 Bq. För t.ex. en barnfamilj kan det ju vara intressant att veta vad värdet för de enskilda älgarna är. Jag vet att jaktlagen på vissa håll har tagit prov på älgarna och sett till att barnfamiljerna t.ex. har fått kött från älgarna med de lägre värdena, och de gamla som har sagt att det inte finns någon risk har fått köttet med det högre värdet.

I motsats till jordbruksministern tycker jag fortfarande att det vore rimligt att de som vill ha dessa analyser skulle få dem gratis utförda.

Anf. 18 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag tror säkert att Sigrid Bolkeus och John Andersson väl känner till min inställning till kärnkraften och dess risker. Det som hände

efter Tjernobylolyckan illustrerar väl hur långlivade dessa problem är. Det tar lång tid innan vi kommer undan problemen.

Jag håller i och för sig med John Andersson om att medelvärden är ointressanta från den enskildes synpunkt. Det är värdena på de djur man skjuter som är intressanta. Från samhällets synpunkt är medelvärdena naturligtvis intressanta, därför att de visar den trend som ändå finns vad det gäller cesiumhalt.

Sedan är det beklagligt att värdena så här lång tid efteråt inte har minskat i alla områden. Det som Sigrid Bolkéus tar upp visar detta. Även om värdena inte är extremt höga är de ändå inte lägre än tidigare utan högre än genomsnittet.

När det gäller den här typen av kostnader kan man alltid diskutera vem som skall betala. Sigrid Bolkéus nämnde att varken kommunen, den enskilde eller forskningen har några pengar. Det här är ett besvärligt argument, därför att det i hög utsträckning även gäller staten. Det finns liksom inte några pengar någonstans. Men det handlar om en prioritering inom alla områden. Jag tror t.ex. att det för forskningsändamål, i den mån det är viktigt, finns möjlighet att betala. En del av kostnadsansvaret måste ändå ligga hos den enskilde och hos kommunen, eftersom man inte lägger ner mer pengar än nödvändigt. Som jag inledningsvis sade finns det olika typer av utrustning som kan handhas på olika sätt. Det är viktigt att också i sådana här fall sträva efter att dra ner kostnaderna så mycket som möjligt.

Det går säkert bra att i olika sammanhang hänvisa till framsynta centerpartister. Det är bra att de tar ett gott initiativ. Frågorna kan ge intressanta uppslag, men jag kan inte i det här sammanhanget ta ställning till dessa.

Anf. 19 SIGRID BOLKÉUS (s):

Herr talman! Jag håller med Karl Erik Olsson om att det här är fråga om långlivade problem. Det som är så tröstlöst är att de aldrig verkar ta slut. 30 år, säger forskarna. Det är säkert inte nog med det. Det är tungt att vara jägare i Gävleborgs län.

Medelvärden? Som jägare är det ju inte så viktigt med medelvärden, därför att om man skjuter två rådjur bredvid varandra kan den ena ha värden på 4 000 Bq och den andra uppemot 40 000 Bq. En ko med en kalv som hela tiden har gått tillsammans har ju olika värden, så det handlar om det enskilda djuret. I det avseendet råder inga delade meningar.

Statsrådet säger att det inte finns några pengar någonstans och att kostnadsansvaret för alla dessa tester bör ligga hos kommunen. Men hur kan man tycka att kostnadsansvaret skall ligga hos drabbade kommuner? Det är ju fråga om en nationell olycka. Hade man gjort likadant om det hade drabbat Stockholms skärgård eller jordbruken nere i Skåne eller liknande? Detta kan hända igen. Hur blir det om man inte delar på bördorna nu?

Jag tycker absolut inte att det är kommunen som skall ha kostnadsansvaret, utan ansvaret är statens. Jag har ett förslag som innebär att man delar på ansvaret, därför att vi måste komma till en lösning. Som sagt var: Vad kostar det i slutändan? Tänk bara på vad trafikolyckorna kostar! Det är jaktetiskt fel att skjuta ett djur som man sedan inte äter upp. Detta är fruktans-

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

värt för en jägare. Då skjuter man inte. Därför blir det många djur, vilket gör att kringkostnaderna ökar.

Anf. 20 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! När det gäller cesiumhalter i vilt och i naturen vet vi att det är fråga om en mycket längre historia än just sedan Tjernobylyolyckan inträffade. Ända sedan de talrika kärnvapensprängningarnas tid har det varit en viss grundbelastning. Den hade minskat en del just innan vi fick de stora eländena från Tjernobylyolyckan.

När jag säger att det inte finns några pengar menar jag inte att det är ett argument för att staten inte skall ta sitt ansvar. Men vad jag har försökt att påvisa är att det i nuläget inte längre är så dryga kostnader att staten måste gå in och ta ett särskilt ansvar, utan det går att begränsa kostnaderna, och att man med den relativt ringa kostnad som återstår kan bära ansvaret på den kommunala sidan.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1993/94:37 om kollektivtrafiksatsningen i Göteborg

Anf. 21 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Rune Thorén har frågat mig om jag är beredd att omgående ge klartecken för utbetalning av statliga bidrag för den del av Västtågsprojektet som det inkommit framställningar om till regeringen. Vidare frågar han om jag är beredd att i övrigt medverka till att även andra delar av överenskommelsen som berör kollektivtrafiken kan få påbörjas och därmed också erhålla statliga bidrag. Slutligen frågar han om jag är beredd att se över frågan om bilavgifter och i stället söka andra former för finansiering.

Bakgrunden till frågan är att staten och berörda parter i Göteborgsregionen i januari 1991 träffade en principöverenskommelse om trafik och miljö, den s.k. Adelsonöverenskommelsen. En slutlig överenskommelse har träffats i juni 1993 mellan Vägverket och Göteborgsregionens kommunalförbund. Uppgårelsen skulle bekräftas av berörda kommuner. I dagarna har alla de berörda kommunerna utom Tjörns kommun tillstyrkt den slutliga Göteborgsöverenskommelsen. Kommunstyrelsen i Tjörns kommun har tillstyrkt överenskommelsen, kommunfullmäktige skall behandla frågan i slutet av november. Överenskommelsen kommer därefter att remissbehandlas innan regeringen lägger förslag till riksdagen om lånegarantier för utbyggnaderna.

Frågan om bidrag till Västtåg bereds för närvarande inom Kommunikationsdepartementet. Det är inte nu möjligt att svara på frågan när ett eventuellt bidrag till motorvagnsanskaffning kan beslutas och om det kräver riksdagens godkännande. Jag vill i sammanhanget påpeka att riksdagen ännu inte givits tillfälle att ta ställning till om den nu träffade slutliga överenskommelsen överensstämmer med den preliminära överenskommelsens syften. Regeringens bedömning av detta ingår i beredningsarbetet.

Vad beträffar den tredje frågan vill jag erinra om att en av de grundläggande förutsättningarna för Göteborgsöverenskommelsen är att vägutbyggnaderna skall finansieras med vägavgifter och att de därmed frigjorda ordinarie anslagen kan användas till bl.a. kollektivtrafiksatsningar. Mot denna bakgrund är jag således inte beredd att i detta sammanhang diskutera andra finansieringsformer.

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 22 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Anledningen till att jag har ställt min interpellation är att jag är djupt bekymrad över den s.k. Göteborgsöverenskommelsen som tidigare hette Adelsonöverenskommelsen. Från min numera ganska långa tid som politiker kan jag inte minnas att det har funnits något ärende, i varje fall inte i Göteborg eller dess region, som har tagits fram och beslutats med sådan ovilja från alla håll.

Jag är helt klar över att en majoritet eller minoritet kan ha olika syn. Men i det här fallet handlar det om att även de människor som har stått bakom överenskommelsen mer eller mindre säger som biskop Brask, att man helt enkelt nu är nödd och tvungen till detta. Detta tycker jag är förfärligt. Varför är det då det? Jo, därför att problemet är att man har knutit upp ett vägbyggande som skall finansieras med vägtullar. Inte förrän detta är klart betalar man ut anslag till en kollektivtrafik som i stort sett alla parter är överens om att man skall satsa på. Med den kollektivtrafiken skulle också problemen minska. En del av vägbyggena har egentligen varit till för att lösa problemen. Skulle man få en bättre kollektivtrafik kanske inte alla dessa väginvesteringar ens skulle behöva göras.

Som Mats Odell vet har länsbolagen i Västsverige inkommit med en ansökan som är långt kommen. Man är överens om hur det skall vara med Västtåg från Karlstad till Göteborg, Borås och även till andra delar i Västsverige. Där är man själv beredd att satsa pengar och vill då att staten enligt överenskommelsen gör det som man har sagt att man skall göra, dvs. köpa upp viss tågmateriel.

Det är alltså min första fråga. Och jag vill upprepa: Finns det ingen möjlighet att göra detta? Det står i överensstämmelse med regeringens politik, med riksdagens politik och med politiken i regionen och i Göteborgs kommun. Man borde kunna köra i gång kollektivtrafiken och vänta med den slutliga uppgörelsen.

Den andra frågan handlade också om kollektivtrafiken. Jag vet att det finns mycket som redan är klart att köra i gång och som också skulle kunna innebära positiva åtgärder.

Den sista frågan, herr talman, handlar om vägtullar. Den 4 november hade fullmäktige i Göteborg sitt möte. Jag var där och lyssnade på i stort sett hela debatten. Jag har suttit i Göteborgs fullmäktige i många år, men jag har aldrig hört att man från olika partier säger så som man gjorde här: Vi är ju tvungna. Det låter ungefär som när danskarna gick in i Sverige och gjorde saker och ting med tvång. Det handlar ju om vår egen region och vår egen kommun, och vi har egna riksdagsmän. Vi borde väl kunna lösa detta.

Det finns egentligen ingen i Göteborgs kommun som vill ha vägtullar. Det

17

har kommit en framställan från Göteborgsregionens kommunalförbund om att man skall försöka hitta andra lösningar. Jag har själv föreslagit att man t.ex. skall införa en regional bensinskatt. Näringslivsdelegationen menar precis som Motormännen och många andra att göteborgarna redan är överbeskattade. – De är naturligtvis inte mer överbeskattade än man är i andra delar av landet. Men man tycker att det borde gå att klara detta genom att riksdagen anslår medel på vanligt sätt. Om det inte finns så mycket att det räcker vore det rimligt att höja bensinskatten eller finna andra former.

Detta är en enig uppfattning i Göteborg. Mats Odell kommer att få höra den när Göteborgsregionens kommunalförbund kommer och uppvaktar. Jag menar att det därför vore klokt att fundera över andra sätt att lösa finansieringen.

Avslutningsvis vill jag säga att man borde se på innehållet. Mellan Mats Odell och mig är det en rak sträcka. Den går man snabbast rakt fram. Skulle man då i stället bygga en tunnel som kostar 1,8 miljarder för att komma fram till samma ställe – utan att ens passera en korsning? Så gjorde man i Mölndal, även om man nu har skrinlagt det projektet. Så är det på flera ställen. Som gammal politiker har jag respekt för att man kan ha olika uppfattningar. Det har man egentligen inte här. Man är överens om att projekten inte är bra. Jag menar att man då måste diskutera andra former för finansiering, men i avvaktan på det se till att kollektivtrafiken kan starta omgående, framför allt Västtågsprojektet. Min fråga till Mats Odell är då om man kan medverka till att så kommer att ske.

Anf. 23 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Rune Thorén säger att man har byggt upp en modell som innebär att helheten skall uppnås. Rune Thorén vill plocka russen ur kakan och köra kollektivtrafikdelarna först. Med ordet man avses här denna kammare. Det är Sveriges riksdag som har lagt fast detta. Regeringen har inget mandat att göra något annat än att uppfylla det som riksdagen har sagt. Vi har varit oerhört kreativa och angelägna att få i gång kollektivtrafiksatsningar både i Göteborg, som Rune Thorén vet, och här i Stockholm när det gäller Dennispaketet. I Stockholm har vi satt i gång upprustning av Nynäsbanan och ett flertal andra kollektivtrafikprojekt.

I den ursprungliga Adelsonöverenskommelsen skulle Västtågsmedlen användas till investeringar i stationer utmed banorna i Göteborgsregionen. I den slutliga överenskommelsen har det alltså ändrats till ett bidrag till motorvagnsanskäffning. Det är den förändringen som eventuellt kan kräva riksdagens godkännande, eftersom vi egentligen inte har anslag till rullande materiel. Rune Thorén och jag bör ha viss respekt för att regelboken följs i den frågan även om Rune Thoréns och min intention i det här fallet överensstämmer helt och hållet. De ramar vi har är alltså riksdagens ursprungliga beslut.

Sedan säger Rune Thorén att det inte finns någon i Göteborg som vill ha vägtullar. Det finns ingen i Stockholmsregionen heller som vill ha vägtullar. Men vi har funnit att detta är en helhetslösning som består av en miljöavgift som man får betala för att köra in i citykärnan. Den används dels till att bygga kringfartsleder, dels till att rusta upp kollektivtrafiken och förbättra

kollektivtrafiksystemet. Detta är en modell som sammantaget måste betraktas som balanserad.

Avsikten med bilavgifterna är faktiskt inte bara att finansiera vägutbyggnaden. Jag menar därför att exempelvis en regional bensinskatt inte får den styreffekt som skall förhindra att bilister kör in i stadskärnan i Göteborg. Jag trodde att Rune Thorén och jag var överens om att det är en positiv effekt. Den betalzon som man nu har kommit överens om i överenskommelsen visar i underlagsmaterialet en 14-procentig minskning av biltrafikarbetet i centrala Göteborg. Den ger en liten minskning av det totala trafikarbetet i hela regionen. Därtill ger den tillräckligt stor intäkt för att klara av lånefinansieringen. Det är bakgrunden till att regeringen anser att man bör hålla fast vid bilavgiften, som i det här fallet är att betrakta som en miljöavgift. Det är möjligt att en höjd regional bensinskatt också skulle dämpa resandet, men det skulle inte ha den styreffekt som vi efterlyser.

En rak linje är kortare än en krokig linje, säger Rune Thorén. Det håller vi nog alla med om på det teoretiska planet. Det finns dock många exempel på att detta i verkligheten är betydligt lättare sagt än gjort. Jag vill uppmana Rune Thorén att studera debatten kring vägdragningarna i Göteborgspaketet under de två år som den har pågått. Många mycket kloka och erfarna politiker och ämbetsmän har deltagit i debatten. Det finns nu ett förslag och regeringens ambition är att försöka se till att detta kan genomföras så fort som möjligt.

Anf. 24 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Självklart har även jag respekt för riksdagen. Jag tror att Mats Odell och jag är överens i många frågor, även om det i en sådan här debatt låter som om vi är oense. Jag är klar över att riksdagen måste ta ställning till om vi ändrar oss från stationer till vagnmateriel. Men vad jag syftar på är att man bör försöka göra ett ärende av det så fort som möjligt och inte vänta på den slutliga uppgörelsen.

Jag har suttit som ordförande i både Kommunförbundet och GLAB och tror mig kunna en del om vägdragningar. Jag vet – även om det kanske är litet magstarkt av mig att säga det – att de vägdragningar som beslutats många gånger inte blivit av eftersom de inte funnits med i människors medvetande och politikerna inte varit överens om dem.

Jag satt med i Storken, Storstadsutredningen, där vi föreslog vägtullar. Men det var fråga om vägtullar som direkt skulle styra. Det handlar det inte om i det här förslaget som det ser ut. Det är den erinran som Göteborgs kommunfullmäktige haft. Man vill diskutera förändringar.

Jag har också pratat med Vägverket och har synpunkter på andra vägdragningar som jag är säker på skulle lösa en stor del av trafikproblemen. Det är sådana resonemang jag tror att man måste föra.

Vägverket och kommunerna runt omkring har inte alla samma intresse av vägdragningen i själva Göteborg. Men när jag åhörde mötet i Göteborgs fullmäktige fick jag intrycket att man inte var särskilt trakterad av de lösningar som föreslogs när det gäller väginvesteringarna. Däremot är det helt klart att man är överens när det gäller kollektivtrafiksatsningen.

Avslutningsvis vill jag säga att jag inte tror att Göteborgsregionens kom-

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

muner eller invånare i gemen är negativa till att vara med och betala. Det är sättet man betalar på som måste vara rimligt. Och den produkt man får måste åtminstone för en majoritet kännas vettig. Med den bakgrund jag har från Göteborg och Göteborgsregionen kan jag konstatera att det inte finns respons för en del av de investeringar som görs när det gäller vägar. Däremot finns det fullständig respons när det gäller satsningarna på kollektivtrafiken.

Därför tycker jag att det är viktigt att vi försöker att komma till skott så fort som möjligt när det gäller kollektivtrafiken samt att Mats Odell kanske har en förberedelse och en öppen attityd beträffande diskussioner om andra typer av finansieringsformer. Även om vi försöker att finna vissa styrningseffekter och vissa regionala former i fråga om ett sådant finansieringssystem tror jag att det vore bra att ha vad jag tidigare nämnt så att säga i bakfickan.

Anf. 25 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Som framgår av denna och många andra debatter är Rune Thorén och jag – det tror jag – överens om väldigt mycket i politiken. Det gäller nog huvuddragen även i den här frågan. Bl.a. är vi överens om att det här liksom de andra storstadsöverenskommelserna bör bli ärenden så fort som möjligt.

Där tror jag, för att nu vara litet öppenhjärtig, att jag kan göra en hel del för att det skall gå fort. Men jag tror faktiskt att Rune Thorén också, genom att rikta sig inåt sitt eget parti, kan vara med och se till att de här projekten snabbt kan bli ärenden.

Anf. 26 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Jag är beredd att medverka till det. Jag har ju tidigare sysslat med de här frågorna och har en positiv inställning till en del av vägfrågorna. Men det som varken jag eller någon annan tycker är bra måste vi helt enkelt få hjälp med, så att det hela kan rättas till.

Den tunnel som jag har redovisat var helt horribel. Den finns med i det sista förslaget. Också Mölndal har nu frångått den inställning som man hade från början. Samma sak har Göteborgs kommun sagt.

Avslutningsvis vill jag rekommendera kommunikationsministern att läsa Göteborgs kommunfullmäktiges yttrandeprotokoll, för om han gör det tror jag att han kommer att dela min uppfattning. Det är ju sällan man hör politiker uttala sig på det sätt som jag har uppfattat, dvs. att man säger: Härtill är vi mer eller mindre tvungna. Så tycker jag inte att det skall vara när det gäller politiker. I stället skall vi ha ett system som innebär att vi klarar ut och gör sådant som i huvudsak alla tycker är positivt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 27 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Ingvar Johnsson har frågat mig om jag avser att medverka till att tidigarelägga investeringarna i den s.k. Nordlänken i förhållande till Banverkets förslag.

Banverket har fått regeringens uppdrag att upprätta en plan för stomjärnvägar för perioden 1994–2003 som skall redovisas för regeringen senast den 31 januari 1994. Planen skall upprättas mot bakgrund av den inriktning och de ekonomiska ramar som riksdagen beslutat om. Om Nordlänken skrev regeringen i propositionen att "Nordlänken bör i sin helhet ingå i ett långsiktigt perspektiv. Redan under planperioden 1994–2003 bör medel anvisas för att påbörja en utbyggnad". I trafikskottets betänkande förutsätts att möjligheten att uppnå en angelägen tidigareläggning kommer att prövas inom ramen för den fortsatta planeringen.

Banverkets planförslag är för närvarande på remiss. Enligt detta planförslag ingår det åtgärder för 1 335 miljoner kronor på Nordlänken. Färdigställandet av hela sträckan Göteborg–Korsjö skulle enligt Banverket kräva ytterligare 2,7 miljarder kronor, vilket inte ryms inom det remitterade förslaget. De åtgärder som Banverket redovisar i remissupplagan av sin stomnätplan medför att restiden på sträckan Göteborg–Oslo kan minska till 3 timmar och 40 minuter år 1997. Vid sekelskiftet, då hastighetsnedsättningar på grund av banarbeten kan förväntas minska i omfattning, beräknar Banverket en möjlig restid på under 3 timmar på sträckan Oslo–Göteborg.

Jag anser att Banverket hittills har följt de givna direktiven för stomnätplaneringen så långt som möjligt. Den pågående remissbehandlingen får avvaktas.

Jag har tillsammans med min norske kollega beslutat att tillsätta en gemensam samordningsgrupp för investeringar i vägar och järnvägar mellan våra två länder. Denna grupp skall i första hand behandla vägoch järnvägsförbindelsen mellan Oslo och Göteborg. I gruppen ingår företrädare för det norska samferdseldepartementet och det svenska kommunikationsdepartementet. Gruppen skall inom ramen för beslutade planer och budgetar bidra till ett rationellt och samordnat genomförande av aktuella projekt. Gruppen skall också kunna föreslå förändringar och anpassningar i planer och utbyggnader som gruppen finner rationella.

Som svar på Ingvar Johnssons fråga kan jag mot denna bakgrund säga att jag för närvarande inte finner skäl att ingripa i den pågående planeringsprocessen förutom via det norsk-svenska samarbetet.

Anf. 28 INGVAR JOHNSSON (s):

Herr talman! Först vill jag tacka kommunikationsministern för svaret.

Nordlänken behövs för Västsveriges utveckling, och därför skall Nordlänken byggas nu. Banverkets förslag, att skjuta fram dess färdigställande till en oviss framtid under nästa sekel, kan inte accepteras. En av vår regions viktigaste framtidssatsningar kan bara inte behandlas så av Banverket. Så

*Svar på
interpellationer*

kan man sammanfatta reaktionerna på Banverkets förslag om att bygga mindre än en tredjedel av Nordlänken under de närmaste tio åren.

Jag hävdar också att Banverkets förslag *inte* står i överensstämmelse med riksdagens tidigare beslut. Riksdagen har uttalat att järnvägsförbindelsen mellan storstäderna Oslo, Göteborg, Malmö och Köpenhamn är en länk av stor betydelse för svenskt och norskt näringsliv, bl.a. med hänsyn till den pågående utvecklingen av ett sammanhängande transportsystem i övriga Europa.

Vidare ställde sig riksdagen bakom trafikutskottets skrivning, där det står: Utskottet anser det därför angeläget att projektet kan förverkligas skyndsamt.

Denna riksdagens skrivning om skyndsamhet kan bara inte vara förenlig med det faktum att mindre än en tredjedel av investeringarna genomförs under de närmaste tio åren.

Tycker verkligen kommunikationsministern att Banverket uppfyllt riksdagens ambition? Kan man när det gäller Banverkets förslag verkligen tala om "skyndsamt"?

Jag menar att Banverkets förslag skulle få mycket negativa konsekvenser för den västsvenska regionen. Om vi under så lång tid skall ha dåliga förbindelser mellan Göteborg och Oslo samt mellan Göteborg och Karlstad går regionen miste om en rad saker:

- * en stark stimulans för tillväxt och utveckling i regionen,
- * en stor miljöinsats genom att gods- och persontrafik inte kan föras över till järnväg samt
- * en viktig insats mot den skyhöga arbetslösheten i regionen.

För det första är jag beträffande utvecklingen en av dem som tror att konkurrensen mellan regionerna blir allt hårdare. För att en region skall klara sig både i den inhemska och i den internationella konkurrensen måste regionen ha goda kommunikationer. Därför är Banverkets förslag ett hot mot Fyrstadsområdet, mot Dalsland och mot hela Västsverige.

För det andra gäller det alltså miljön. Om tiden för resor med persontåg mellan Oslo och Göteborg minskas till två timmar, som föreslagits, skulle det vara ett attraktivt alternativ. Nu leder förslaget i bästa fall till att det blir fråga om tre timmar vid sekelskiftet. Hur skall någon kunna ta miljöaspekten i fråga om denna järnvägssatsning på allvar om vi skall vänta kanske 15–20 år på att järnvägsbygget är klart?

För det tredje är det när det gäller byggjobben positivt att arbetena med Erikstadsvägen i Dalsland kommer i gång. Men byggandet av sträckan Trollhättan–Öxnered borde också kunna påbörjas tre fyra år tidigare än Banverkets förslag säger och följas av en långt snabbare utbyggnad av de övriga sträckorna än vad Banverket tänkt sig.

Vad gäller de delar av Nordlänken som tillhör Fyrstadsområdet vill jag påminna om att den regionen i dag har en arbetslöshet som ligger 3 % över genomsnittet i riket. Här skulle en tidigareläggning av Nordlänken och andra projekt som finns med i den för området framtagna trafikplanen vara välmotiverade.

Jag vet också att det pågår ett arbete med att se vad en sysselsättningsmoti-

verad tidigareläggning av hela trafikpaketet för Fyrstadsområdet skulle få för ekonomiska konsekvenser. Jag hoppas att kommunikationsministern ser positivt på sådana konstruktiva förslag.

Vidare vill jag säga att jag har stora förväntningar på den samordningsgrupp som har tillsatts och som är gemensam för Norge och Sverige. Jag tror nämligen att denna grupp knappast kan komma fram till att det är acceptabelt att vänta 15–20 år på att Nordlänken blir färdig.

Byggandet av Nordlänken kan ske snabbare genom att projektet tilldelas mer av de medel som riksdagen redan har beslutat om. Men konkurrensen om resurserna tycker jag också visar på att riksdagen borde ha beslutat om de ytterligare miljarder till järnvägsbyggen som vi socialdemokrater föreslog.

Herr talman! Kommunikationsministern säger i sitt svar att han "för närvarande inte finner skäl att ingripa i den pågående planeringsprocessen -- --". Jag har en viss förståelse för att det kan finnas formella skäl att avvakta remissbehandlingen.

Ändå skulle jag vilja avsluta med att fråga kommunikationsministern: Kan inte kommunikationsministern här och nu säga ifrån att det inte är rimligt att skjuta färdigställandet av Nordlänken långt in i nästa sekel?

Anf. 29 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Det är med stort intresse som vi från Västsverige har tagit del av kommunikationsministerns svar på Ingvar Johnssons interpellation om Nordlänken. När Banverkets prioritering blev känd väckte det som bekant starka reaktioner bland politikerna i väst. Det är förklarligt av många skäl. Jag skall bara nämna ett.

Det har skett en hård prioritering av de önskemål om järnvägsinvesteringar som har funnits i väst. Det har inte varit det lättaste, då många känt starkt också för Bohusbanan. Men det har till slut ändå gått att få fram en bred politisk enighet om vikten av en satsning på Nordlänken.

Förhoppningarna på en hög prioritering av förbindelserna med Norge har därför varit och är stora, särskilt efter det att riksdagen i våras ställde sig bakom trafikutskottets uttalande, att det var särskilt angeläget att projektet kunde förverkligas gynnsamt.

Behovet har också lokalregionala aspekter. I en lösning av kollektivtrafikfrågorna finns möjligheter att inom Göteborgspaketet satsa på snabba lokaltågsförbindelser mellan Trollhättan och Göteborg. Det lär inte bli mycket av de möjligheterna om det inte blir ett dubbelspår.

Att snabba trafikmöjligheter för personer och gods dessutom på olika vis skulle få positiva effekter både för Oslo och för Göteborgsregionen kan bara understrykas. Göteborgs hamns roll skulle stärkas. Det är inte bara i kopplingen Malmö–Köpenhamn – i det fallet genom snabba förbindelser via bron – som det går att räkna hem positiva utvecklingseffekter. Det går även med snabba och bra förbindelser mellan Oslo och Göteborgsregionen.

Kommunikationsministerns svar på Ingvar Johnssons interpellation får mot denna bakgrund ses som en besvikelse. Det är gott och väl med en gemensam samordningsgrupp mellan länderna, men vilka direktiv för arbetets bedrivande har den svenske förhandlaren fått av kommunikationsministern?

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

Mot bakgrund av riksdagens beställning i våras borde det i vart fall vara att arbeta skyndsamt. Om så är fallet vill jag fråga: Varför har inte kommunikationsministern angivit detta i sitt svar till Ingvar Johnsson?

Anf. 30 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Först vill jag säga att det känns riktigt skönt att få ett stöd från socialdemokratiskt håll, eftersom jag har jobbat för en bra järnväg, inte minst i Västsverige, i så pass många år. Det känns riktigt skönt.

Jag minns mycket väl de många debatter som jag har haft med Georg Andersson, bl.a. om vikten av att man planerar. Jag framhöll många gånger för Georg Andersson att vi kan vara oense om till vilken grad vi kan finansiera objekten, bara vi är på det klara med att de behövs. Det är mycket viktigt, liksom att man planerar dem, så att man är redo att sätta i gång dem.

Tyvärr saknade jag både Ingvar Johnssons och Sten Östlunds stöd på den tiden. Det kanske hade hjälpt fram projekten ännu fortare. Nu är Sten Östlund, Ingvar Johnsson och jag motionärer i denna fråga, som gäller Oslo och Göteborg. Jag kan alltså – precis som jag har gjort både när vi har varit i minoritet och i majoritet – hålla med om och stå bakom påståendet att det här är en viktig järnvägslink. Den är viktig för Västsverige, men det är inte bara en regional fråga. Det är en fråga för hela Sverige och t.o.m. utanför Sverige. Det är fråga om att kunna få en förbindelse från Oslo till Göteborg, till hamnen där och ut eller vidare på järnväg.

Det är klart att jag skulle kunna vara tyst i denna fråga och säga, som folk i allmänhet tror: Låt den försenas, för då blir det ingen Öresundsbro! Det var ungefär så en del av politikerna nere i Västsverige hotade. Nu tycker inte jag så. Om det skall bli en Öresundsbro eller inte är det helt andra saker som får bestämma. Det är miljön och det är pengarna som avgör det. Det är inte fråga om trafiken här.

Det är alltså viktigt att vi får fram en helhet i Västsverige när det gäller järnvägstrafiken. Det räcker egentligen inte att bara tänka på Oslo–Göteborg. Det är också fråga om Götalandsbanan. Anledningen till att jag nämner den i det här sammanhanget är att om man har två timmars resa från Oslo till Göteborg och sedan kan fortsätta till exempelvis Landvetter, blir naturligtvis Landvetters flygplats för Sverige och kanske för ytterligare områden en oerhört viktig internationell port. Det är därför som de här frågorna är så oerhört viktiga.

Mats Odell har naturligtvis sett den fina broschyr som vi fick från Banverket i går om Väst kustbanan. Man kunde helt enkelt lägga upp mittbladet och se hela sträckan från Göteborg till Malmö. Det är samma slags plan jag menar att det är viktigt att man så snart som möjligt får när det gäller Oslo–Göteborg, där man talar om hur man kan sätta i gång att bygga. Jag håller med om att vi får försöka skjuta fram tidpunkten för detta. Men det är pengarna som avgör. Det kan vi återkomma till. Men det är mycket viktigt att man är på det klara med var banan skall gå. Vad jag förstår – i varje fall har inte jag fått någon annan information ännu – finns det problem i Göta älvdalen fortfarande som man måste klara upp innan man vet var banan skall gå. Men det tror jag att man kan klara.

Herr talman! Jag tycker att det här är en viktig fråga. Den bör prioriteras.

Det var, precis som nyss har sagts, även trafikutskottets mening, inte bara när det gäller den här banan, utan även i fråga om några andra av de stora satsningarna. Man måste ta i dem, planera. Sedan får vi se i vilken tappning vi kan skaffa medel. Men se till att de blir planerade!

Om jag inte minns fel är det redan den 16 december som den här gruppen träffas i Oslo för att diskutera de här frågorna. Jag tror att det kommer att hända en hel del även från norskt håll. Men, som sagt, se upp för Göteborgspolitikerna! De hotar och är väldigt arga där nere nu. Både Adelson-överenskommelsen och det här börjar snart bli för mycket för dem, så det är nog bäst att försöka göra något. Tack, herr talman.

Anf. 31 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Vi skulle kunna ha en debatt om hur man främjar politisk utveckling av olika slag med olika metoder. Men jag tror att vi skall avstå från det just vid detta tillfälle.

Ingvar Johnsson frågade mig om jag tycker att Banverket har uppfyllt riksdagens intentioner. På den frågan måste jag faktiskt svara ja. Jag anser att Banverket har följt utskottets intention så långt som de pengar som riksdagen har varit beredd att tilldela för järnvägsinvesteringar har gett förutsättningar för. Man har nämligen lagt pengar också på andra banor. Det finns ledamöter av denna kammare som har motsvarande debatter med mig om de banorna.

Jag tycker ändå, herr talman, att vi måste konstatera att det nu pågår ett remissarbete. Vi har nu en tid av regionalt remissarbete. Därefter kommer Banverket, senast den 31 januari 1994, att till regeringen överlämna sitt förslag till stomnätplan.

Dessutom vill jag gärna liksom Ingvar Johnsson säga att jag har stora förhoppningar på samordningsgruppen. Men samordningsgruppen har inte mer pengar än vad riksdagen har. Jag tror att det finns en kreativitet och att det finns en möjlighet att arbeta konstruktivt med detta.

Ingvar Johnsson återkommer till något som jag knappast hade förväntat mig att ånyo få höra i denna kammare, nämligen att Socialdemokraterna föreslog fler miljarder till järnvägen. Det är visserligen rätt att det föreslogs fler miljarder, betydligt fler miljarder. Det var ett hejdlöst överbud, skulle jag vilja säga. Det fanns bara en liten hake i det sammanhanget. Ni försökte aldrig finansiera detta. Ni lyckades inte ens sälja in detta hos er egen dåvarande samordnare, Allan Larsson. Han har nu flytt fältet för att gripa sig an arbetslösheten i Europa. Det kan jag förstå, för han skuggade inte in dessa pengar i den skuggbudget som han upprättade med anledning av regeringens budgetproposition. Jag tycker ändå, Ingvar Johnsson, att vi kan enas om att om ni tar fram konkreta förslag till besparingar på andra områden, eller inkomstförstärkningar som också räcker till flera miljarder till järnvägen så kan vi diskutera den här frågan.

Sten Östlund säger sig vilja ha dubbelspår, och jag hoppas att han har studerat materialet. Där framgår det att dubbelspår i första hand är projekterat fram till Öxnered. Sten Östlund tycker att mitt svar är en besvikelse. Jag kan bara hänvisa till att vi har lagt fast en plan som vi följer. Ingvar Johnsson har ställt en interpellation till mig mitt i denna planeringsprocess. Det är klart

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

Svar på
interpellationer

att varje svar under den processen nästan definitionsmässigt måste bli en besvikelse.

Det brukar ofta framhållas att norrmännen gör mycket mer än vad vi gör från svensk sida. Jag vågar hävda att de norska utbyggnadsplanerna faktiskt släpar efter de svenska. Det gäller finansieringen och de medelhastigheter som planeras för banan. De norska planerna innebär att man 1997 skall ha ett utbyggt dubbelspår på halva sträckan mellan Oslo och Kornsjö till en kostnad av ungefär en miljard.

På grund av låg kapacitet på delen närmast Oslo kommer hastigheten att vara lägre på den norska delen. Genomsnittshastigheten kommer att vara 86 km/h på den norska sidan, och 111 km/h på den svenska, enligt det förslag som Banverket nu har lagt fram. Det är naturligtvis inget argument för att man inte skulle kunna köra ännu fortare på den svenska sidan, vilket jag också inser. Man har ofta framhållit att detta skulle innebära en obalans mellan de svenska och de norska satsningarna, vilket jag härmed vill dementera.

Anf. 32 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Jag är litet förvånad över att kommunikationsministern säger att Banverkets förslag är förenligt med riksdagsbeslutet. Om nu regeringen har sagt en sak i propositionen, och riksdagen lägger till att det här skall ske med skyndsamhet, så måste man mena något med det. "Skyndsamt" kan inte betyda ett 15–20 års perspektiv.

Om det nu inte skulle gå att klara av en så här utomordentligt viktig framtidsinvestering inom de ekonomiska ramar som Odell har angivit och som fått riksdagens godkännande, då svär det mycket emot alla de stolta deklARATIONER som Odell gjorde i våras om hur många framtidsavsättningar vi skulle få till stånd tack vare de här resurserna.

Jag vill beröra argumentet om sysselsättningsfrågan en gång till. Jag är rädd att kommunikationsministern och andra inte tänker tillräckligt långsiktigt. Bygandet av delen mellan Trollhättan och Öxnered kan alltså tidigareläggas och komma i gång redan 1995. I det området har man bland den högsta arbetslöshet som finns på byggarbetsmarknaden. Om man av det skälet skulle tidigarelägga projektet drar det naturligtvis med sig räntekostnader. Å andra sidan är priserna på entreprenader nu låga på grund av arbetslösheten. Av den anledningen vore det helt enkelt dumt att inte ta chansen och i detta läge genomföra den här typen av investeringar.

Vad har det här för betydelse för tillväxten och utvecklingen i området? Näringslivet styr naturligtvis ganska mycket av sina investeringar till områden med goda kommunikationer. Nu har Fyrstadsområdet, Dalsland och Norra Bohuslän tappat sysselsättningstillfällen ganska kraftigt. En framskjutning så långt fram i tiden av en för regionen så viktig investering kan ge intrycket av att statsmakterna inte tycker att regionen är någonting att satsa på. Det kan alltså få negativa effekter för möjligheterna att utveckla regionen.

Kommunikationsministern sade nu senast att det inte går att anlägga synpunkter på frågan i den här remissfasen. Det vill jag tolka positivt, att kommunikationsministern egentligen delar min åsikt att framskjutningen av pro-

jektet långt fram i tiden, som Banverket föreslår, inte är förenligt med de ambitioner som kommunikationsministern har.

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

Anf. 33 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Jag kan kort konstatera att jag inte kunde uppfatta att jag fick något egentligt svar på min fråga i slutet på mitt anförande. Jag frågade vilka direktiv argetsgruppen hade att arbeta efter, om det var att skyndsamt arbeta fram förslag och föreslå prioriteringar när det gäller trafiken mellan Göteborg och Oslo.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 34 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Först vill jag till Ingvar Johnsson säga att det av Banverkets förslag till stornätsplan framgår att Erikstadsvägen är högst prioriterad. Jag tror att alla är överens om att det i många avseenden är klokt. Därefter kommer Göteborg–Fyrstadsområdet. Hela den korridoren har den högsta prioritet i investeringsplanen.

Jag håller självklart med Ingvar Johnsson om att det hade varit mycket bättre om vi hade haft mer pengar och hade kunnat fördela dem på alla de projekt som alla ledamöter i denna kammare med rätta anser skulle hjälpa deras region ur svåra problem, skapa bättre attraktivitet för etableringar, underlätta arbetslösheten, osv.

Nu gör vi ändå, herr talman, den största järnvägssatsningen sedan 1860-talet i Sverige. Satsningarna ligger sammanlagt på nästan 40 miljarder kronor – inte 32 miljarder som vi ursprungligen trodde, utan närmare 40 miljarder kronor kommer att satsas på spårburen trafik under de kommande tio åren. Det är trots allt den största järnvägssatsning som gjorts i modern tid.

Planen på hur pengarna skall fördelas är nu ute på remiss. De synpunkter som både Ingvar Johnsson och Sten Östlund framförde är typiskt sådana som skall komma fram i remissarbetet.

Till Sten Östlund vill jag bara säga att direktiven till gruppen egentligen framgick av svaret, där jag sade att gruppen inom ramen för beslutade planer och budgetar skall bidra till ett rationellt och samordnat genomförande av de aktuella projekten. Den skall också kunna föreslå sådana förändringar och anpassningar i planer och utbyggnader som gruppen finner rationella. Såväl Ingvar Johnsson som Sten Östlund skall kunna sätta ett visst hopp till att detta kan innebära en bättre situation än enligt det förslag som nu ligger och remissbehandlas.

Anf. 35 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Det sistnämnda vill jag ställa förhoppningar till. Man skall kunna komma fram till bättre lösningar än enligt förslaget.

Jag nämnde också att det är en tidig byggstart för Erikstadsvägen, men nu säger Odell att sträckan Göteborg–Trollhättan kommer därefter. Det ligger väldigt litet specificerade pengar för sträckan Älvängen–Trollhättan, dessutom på nästa sekel om jag inte har läst alldeles fel. Det är helt oacceptabelt med en så långsam utbyggnadstakt.

Jag skulle än en gång vilja poängtera att järnvägen mellan Oslo och Göteborg inte är vilken järnväg som helst. Det är alltså en sträckning som borde

ha fått förbättrad standard för väldigt länge sedan. Det har försinkats på grund av olika synpunkter på dragningar och annat. När man nu ändå ligger så långt framme att man ungefär vet hur man skall ha det, tycker jag att det skulle vara en tragedi om det kommer att dröja så länge.

Slutligen hoppas jag att jag kan tolka det som kommunikationsministern har sagt positivt, dvs. att han tänker medverka till att det förslag som så småningom efter remissarbetet skall framläggas kommer att vara bättre – sett ur det västsvenska perspektivet – än det förslag som i dag finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1993/94:44 om kommuners resurstilldelning till skolan

Anf. 36 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Eva Johansson har i en interpellation frågat mig om jag är beredd att skyndsamt låta utvärdera hur de nya principer för resurstilldelning som tillämpas i en del kommuner stämmer med skolans uppdrag att ge likvärdig utbildning.

Denna fråga skulle kunna besvaras mycket kort: Att göra en sådan utvärdering ingår i det uppdrag som givits åt Skolverket. Låt mig dock beröra några punkter som Eva Johansson nämner i sin interpellation.

Jag vill inledningsvis påminna om att det var min företrädare, dåvarande skolministern Göran Persson, som i propositionerna (1989/90:41) om kommunalt huvudmannaskap och (1990/91:18) Ansvar för skolan initierade de förändringar på skolområdet som innebar ändrat huvudmannaskap, nya skolmyndigheter och nytt bidragssystem. I Ansvarspropositionen framhölls att decentraliseringen av beslutanderätten och det förändrade ansvarstagandet inte borde göra halt vid kommungränsen eller hos politikerna. De olika resurstilldelningssystem som nu provas i kommunerna är en följd av förändringarna på skolområdet och syftar till att ge skolorna möjlighet att självständigt styra och ansvara för verksamheten. Nuvarande regering har fortsatt ytterligare en bit på den inslagna vägen. Genom det nya kommunala utjämningsbidraget har kommunerna fått större frihet att organisera sina verksamheter, och flertalet av kommunernas ekonomiska beslut har förts närmare brukarna.

Som framgår av mitt resonemang har regeringen inga avsikter att återcentralisera ansvaret för skolan.

Av 1 kap. 2 § och 4 kap. 1 § skollagen framgår att det är kommunernas skyldighet att ge elever med svårigheter stöd. Om missförhållanden uppstår på grund av det styr- och resurstilldelningssystem som för närvarande tillämpas eller på grund av något annat, är det i första hand Skolverket som skall fungera som väckarklocka. Skolverket har denna roll inom ramen för sitt uppföljnings- och utvärderingsansvar. Därutöver har Skolverket också ett tillsynsansvar, vilket innebär att avsteg från läroplanerna och skollagen skall påtalas och beivras.

Av Skolverkets fördjupade anslagsframställning framgår bl.a. att verket

ser det som en central uppgift att under den närmaste treårsperioden analysera kommunernas resursfördelningssystem. Eva Johansson kommer sålunda att få sin önskan om utvärdering uppfylld. Jag kommer emellertid inte att ta initiativ till någon skyndsammare behandling än den Skolverket tänkt sig. För mig ter det sig nämligen viktigt att ett nytt system får vara i bruk en tid innan det utvärderas samt att skolans ansvariga – kommuner, myndigheter och enskilda skolor – får någorlunda stabila och långsiktiga spelregler, något som dessutom är en förutsättning för att en utvärdering skall kunna göras och att seriösa slutsatser skall kunna dras.

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 37 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka skolministern för svaret. Det innehåller en värdefull tillbakablick. Det är ofta bra att göra en sådan när man vill gå framåt.

Jag har frågat om hur lagens krav på en likvärdig utbildning uppfylls med ett resursfördelningssystem som inte tar hänsyn till att barn är olika och har skilda behov. Det är den diskussionen som jag tycker är angelägen att föra.

Svaret är en ganska lång och i viss mån överraskande plädering för den kommunalisering, eller decentralisering, som genomfördes av Göran Persson och den socialdemokratiska regeringen. Beatrice Asks partivänner slogs då med näbbar och klor mot det beslutet. Man talade om att riva upp beslutet, om man kom i regeringsställning. Ett av argumenten var rädslan för att likvärdigheten i utbildningen inte skulle kunna upprätthållas över hela landet. Nu slår inte Beatrice Ask bara vakt om denna reform, utan hon går t.o.m. så långt att hon varje gång dessa frågor tas upp i kammaren i själva verket undviker att diskutera hur hon ser på kommunernas skötsel av skolan och vilka effekter de förändringar som nu sker får för eleverna.

Beatrice Ask vill inte ens ta reda på hur det har blivit, i vart fall inte ännu på ett tag. Man skall vänta i tre år. Det är nog inte vad Göran Persson och den socialdemokratiska regeringen hade tänkt sig. I den debatten – och också många gånger därefter – betonades tvärtom vikten av en effektiv, snabb och löpande utvärdering, som kan vara till stöd för utvecklingen i kommunernas skolor och som ett instrument för att garantera likvärdigheten i utbildningen.

Beatrice Ask har nu varit skolminister i drygt två år. Jag tror inte att förändringstakten i skolan någonsin har varit så hög som under dessa två år. Det kunde ha varit ett ganska gott betyg åt en regering och en skolminister som är inställda på att handla, men jag menar att utvecklingen i många avseenden har gått åt fel håll.

På bara två år har skolan fått vidkännas mycket kraftiga resursminskningar. I det läget är det enligt min mening extra viktigt att se till att läroplanens krav på en rättvis resursfördelning upprätthålls. Det är framför allt i svåra tider, när resurserna är knappa, som kravet på prioriteringar är som starkast.

Det som nu händer i olika kommuner går dock i motsatt riktning. Moderater i många kommuner inför diverse former av skolpeng. I Sollentuna har man infört en skolpeng som uppgår till över 90 %. Det säger sig självt att

det då inte blir särskilt mycket över att fördela bland alla de elever som av olika anledningar har behov av extra hjälp och stöd.

I Järfälla uppgår skolpengen till mellan 85 % och 90 %. Det har inneburit att en skola i centrala Jakobsberg har mist 13 av sina 36 lärare, medan en skola i ett betydligt mycket mer gynnat område har fått ökade resurser. Detta har ingenting med elevernas behov att göra. Dessa behov har inte förändrats över den här tiden – klyftorna har snarare vidgats. Det här är effekten av en kall, matematisk modell, där man inte tar några som helst mänskliga hänsyn.

Det är dessa effekter som jag skulle vilja diskutera med skolministern. Hon borde vara intresserad av detta. Skolministern behöver ju inte diskutera frågan på ett sådant sätt att hon lägger sig i Sollentunas, Järfällas och alla andra kommuners beslutsfattande. Men det är oerhört väsentligt att vi i en tid av snabba och oerhört stora förändringar hela tiden för en livlig och öppen debatt, just som stöd för kommunerna i deras förändringsarbete och för att vara uppmärksamma på riskerna för att utbildningen inte blir likvärdig.

Det är viktigt att utvärderingen kommer till stånd snarast möjligt. Förändringarna är som sagt stora och det går fort undan. Man kan inte vänta i tre år. De barn som nu går i skolan kan dess värre inte genomföra sin skolgång i repris.

Jag tycker att det vore konstigt om inte skolministern hade någon uppfattning om huruvida det är bra eller dåligt för likvärdigheten i utbildningen att det införs så extrema former av skolpeng.

I svaret sägs att Skolverket skall påtala och beivra avsteg från det som sägs i läroplanen. Jag skulle vilja ha reda på vad detta innebär. Prövas det nu med anledning av alla de väckarklockor som ringer – både i Skolverket och framför allt utanför Skolverket – något fall, där likvärdigheten riskerar att gå förlorad?

Utskottet hade en utfrågning för bara drygt en månad sedan, som gav mycket tydliga besked om att de elever som har de mest uttalade handikappen och de mest uttalade behoven av extra stöd fortfarande kan få hjälp, men den stora gruppen elever däremellan med mindre uttalade problem blir i dag utan stöd. Det innebär naturligtvis att dessa elever riskerar att få mycket stora bekymmer med sin skolgång framöver. Det är fråga om barn som har behov av litet mer tid, som kanske kommit efter på grund av sjukdom eller som har svårt att koncentrera sig.

Jag skulle alltså vilja ha reda på varför skolministern undviker en diskussion om dessa frågor. Pågår det någonting som kan tillföra debatten ytterligare bränsle?

Anf. 38 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! I flera debattartiklar och utspel under den senaste tiden har skolministern anklagat Socialdemokraterna för att vilja riva upp s.k. valfrihetsreformer på skolområdet. I en artikel i Sydsvenska Dagbladet för en tid sedan sägs bl.a.: "Med socialdemokratisk skolpolitik skulle klockan vridas tillbaka och förhållandena skulle återgå till det gamla och beprövade."

I interpellationssvaret får vi nu ett rakt motsatt budskap. Det är egentligen

socialdemokratisk skolpolitik som Beatrice Ask och regeringen fullföljer. Den socialdemokratiska Ansvarspropositionen framhölls som ett föredöme när det gäller valfriheten. Det resurstilldelningssystem som nu provas i kommunerna sägs bara vara en följd av den valfrihetens väg som Socialdemokraterna banat.

Vad Beatrice Ask tycks vilja meddela är att Socialdemokraterna krattade manegen. Nu är det Moderaterna som står för akrobatiken på skolområdet. Det är just denna akrobatik – med större eller mindre hål i skyddsnäten, bl.a. i form av en starkt segregeringsskolepeng – som det finns anledning att reagera mot.

Jag vill starkt understryka vad Eva Johansson säger i sin interpellation om kommunernas syn på resursfördelningen. De påpekar bl.a. att de fortfarande klarar att ge stöd åt elever med mycket tydliga och uttalade handikapp medan elever med andra mindre synliga men nog så svåra problem inte längre kan få den hjälp de behöver. Det handlar om barn med fysiska, psykiska och sociala handikapp men också om barn med andra inlärningssvårigheter, t.ex. språkliga. Företrädare för Skolverket bekräftade vid en genomgång hos riksdagens revisorer i tisdags att dessa problem existerar och tenderar att växa.

Låt mig ta Malmö kommun som ett exempel på problemen. Malmö kommuns skolchef sade vid utbildningsutskottets öppna utfrågning den 7 oktober om situationen i skolorna: "Det är alldeles uppenbart att vi i år totalt sett har sämre möjligheter än tidigare att ta hand om elever med särskilda behov." I Malmö har klass-/gruppstorleken ökat samtidigt som antalet resurstimmar minskat. Barn med svårigheter har inte kunnat stödjas på samma sätt som förut. Skolpsykologtiden har minskat med 25 %. Detta är ett resultat av regeringens samlade politik mot kommunerna. Den drabbar skolan med allt större kraft.

Skolministern ger sedan i sin interpellation uttryck för en tidigare helt okänd egenskap: den klädsamma blygsamheten, draperad i begreppet "skynda långsamt". Saktmod och långsamhet i reformarbetet har ju annars inte varit den mest utpräglade egenskapen hos det moderatledda Utbildningsdepartementet. Snarare har det omvända förhållandet hittills dominerat. Först beslut i renlärig ideologisk anda, och sedan konsekvensanalyser av de i all hast genomförda och ofta av en samstämmig skol- och utbildningsvärld starkt kritiserade hastverken. Som konkreta exempel kan jag nämna högskolans nya lokalförsörjningssystem, där "soppan är total" enligt framstående företrädare och universitet, och förslaget till nytt studiefinansieringssystem, som innebär ett dräpslag mot studenterna.

Vad gäller skolans resursfördelning behövs inte någon långbänk. Här räcker det inte att som skolministern hänvisa till Skolverkets roll som väckarklocka. Väckarklockorna är redan många och ringer så starkt att ljudet måste ha nått också Utbildningsdepartementet. Segregationstendenser och ökande orättvisor i den svenska skolan blir alltmer påtagliga. Att inte ingripa mot dessa orättvisor, fru skolminister, är verkligen att vrida klockan tillbaka – inte Socialdemokraternas försök att göra någonting åt problemen.

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 39 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Eva Johansson försöker att beskriva historien. Jag delar inte Eva Johanssons historieskrivning. För egen del argumenterade jag för ett kommunalt huvudmannaskap. Det finns många uppfattningar om huruvida kommunalt huvudmannaskap har fördelar eller mest nackdelar, och det finns det även inom Socialdemokraterna.

Eva Johansson hänvisar till Sollentuna, Järfälla, osv. Det är självfallet mycket intressant att höra hur verksamheten bedrivs i olika kommuner. Men det går inte att dra generella slutsatser av ett sådant underlag. Skolverket har däremot redovisat en hel del som rör resursfördelning och möjligheten att ge likvärdig utbildning.

I drygt två tredjedelar av kommunerna uppger tillfrågade skolchefer eller motsvarande att det nya statsbidragssystemet som sådant inte har inneburit förändringar för gruppen elever med behov av särskilt stöd. Däremot har man från olika håll framhållit att de ekonomiska svårigheter som kommuner och nationen i dag brottas med har ändrat förutsättningarna för att hjälpa elever med särskilda behov. Minskade ekonomiska resurser kräver resurs-snålare lösningar. Det påtalas också i utvärderingen att detta i vart fall inte alltid behöver innebära försämringar.

Exempel på vad man gör för att kompensera är inrättandet av konsultativa pooler, att man samarbetar bättre med andra sociala myndigheter samt en rad andra åtgärder. Det går inte att dra några entydiga slutsatser enbart genom att räkna kronor och ören. Det är också viktigt att noggrant påtala kommunernas och skolornas ansvar för elever med behov av särskilt stöd, vilket regeringen har gjort i bl.a. läroplanspropositionen.

Eva Johansson vill se en löpande utvärdering av de förändringar i statsbidragen som gjorts. Jag vill påstå att en sådan löpande utvärdering sker i kommunerna. Kommunerna prövar många olika former av resursfördelning. De debatteras, och de justeras rätt kraftigt. Nu senast var det Stockholms kommun som ville lägga extra vikt vid att i skolorna ta hänsyn till elever från andra länder. Man tyckte inte att det system man hade var bra.

Det väsentliga är att kommunerna själva får organisera sin resursfördelning och hitta ett system som fungerar. Det är också viktigt att man låter de generella statsbidragen verka åtminstone ett år – de har inte funnits i ett år ännu – innan staten börjar utvärdera. Det finns inte tillräckligt underlag.

Man måste ha ett mycket stort förtroende för kommunerna. Jag har i mitt svar hänvisat till Göran Perssons propositioner, eftersom jag tycker det är viktigt att påminna socialdemokraterna om att de själva, i varje fall tidigare, trodde på decentralisering och hade visst förtroende för kommunala företrädare. Jag tycker att Göran Persson i en del avseenden gjorde en bra början, men det var inte tillräckligt. Vi har därför fortsatt på denna väg. Nu tycks vi stå tämligen ensamma om att hysa tilltro till kommunalpolitikerna.

Jag vill gärna betona Skolverkets bild av skolan. Det är oerhört intressant vad gäller den fråga som Eva Johansson har ställt om den likvärdiga utbildningen och stödet för elever med särskilda behov. Här framhålls nämligen att huvuddelen av landets kommuner och kommunala förtroendevalda i sina skolplaner särskilt tar upp arbetet med barn med särskilda behov. I Skolverkets redovisning har 100 kommuner utvärderat hur väl de lever upp till ambi-

tionerna, de drar slutsatser och försöker, utgår jag ifrån, hitta former för förbättringar.

Jag har alltså ett stort förtroende för kommunalmännen. Jag tycker att man skall ha ett rimligt underlag för att dra slutsatser. Jag vill också till Bengt Silfverstrand påpeka att klasstorlekarna inte har ökat så drastiskt som han sade i sitt inlägg. Det finns inte belägg för detta. Det finns en tendens till och exempel i vissa kommuner på att framför allt de gamla statsbidragen lett till att vi fått mycket stora grupper. Men generellt över landet kan man inte dra sådana slutsatser som socialdemokraterna uppenbarligen vill göra.

Det finns inte heller något färdigt studiemedelsförslag från regeringen. Det har lagts fram olika förslag, olika förslag har debatterats, och vi resonerar om dem. De innehåller både fördelar och nackdelar, och det kräver en debatt. Men beskyll oss inte för att ha lagt fram färdiga förslag!

Sammanfattningsvis noterar jag att socialdemokraterna anser att man skyndsamt bör utvärdera, trots att kommunerna inte har haft ett år på sig att pröva de nya statsbidragsreglerna. Jag tycker att man slarvar med underlaget när man mer eller mindre beskyller kommunerna för att inte ta sitt ansvar för elever med särskilda behov.

Jag har också tagit del av protokollet från det utskottsförhör som gäller kommunernas resurser. Det var mycket intressant. Av det framgår att det finns både engagemang och intresse för detta. Framför allt är det de osynliga grupperna – om jag får säga så – av elever med särskilda behov som vi behöver titta extra på. Det väsentliga är att lyfta fram dessa elever och påtala de brister som finns. Det är ett arbete som inte görs i en utvärdering.

Anf. 40 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Beatrice Ask säger att det inte går att dra några generella slutsatser på grundval av exempel från enstaka kommuner. Självfallet gör det inte det. Det är just därför som jag tycker att det är så angeläget att vi får ett riktigt underlagsmaterial för att diskutera här i riksdagen.

Till vår roll hör att utvärdera. Vi skall självfallet inte delta aktivt i Skolverkets utvärdering, men det hör till vår roll att garantera det som vi har skrivit i lagen och i läroplanen om en likvärdig utbildning för våra barn. Då behöver vi ett underlag. I en tid med mycket snabba förändringar kan vi i den här församlingen inte säga att vi skall vänta och se vad som händer. Om tre år får vi reda på om det gick snett eller inte. Det gäller särskilt mot bakgrund av de många och mycket högröstade väckarklockor som har hörts i den här debatten.

Det är alldeles riktigt, som Beatrice Ask säger, att det finns ett engagemang och ett intresse ute i kommunerna bland politiker och anställda i skolan för att få en så bra skola som möjligt. Men det finns också en mycket stor oro för vart utvecklingen tar vägen. Det tror jag nog att Beatrice Ask också kunde läsa ut i protokollet från utfrågningen. Det handlade faktiskt om en sådan och inte om ett förhör. "Vi klarar inte mer nu", var en mycket vanlig replik.

I Lgr 80 sägs det att om elever har svårigheter skall man vid fördelningen av skolans förstärkningsresurser främst försöka tillgodose dessa elevers behov innan resurserna används för andra ändamål. Detta hänger ihop med

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

det gamla statsbidragssystemet. Under arbetet med att ta fram den nya läroplanen har jag fått många försäkringar om att man inte har för avsikt att ändra den grundläggande inställningen i den här frågan. I det perspektivet skulle det vara så bra att få en debatt i den här församlingen där skolministern talar om hur hon ser på det förhållandet att många elever inte får sina resurser tilldelade efter sina behov utan i första hand per skalle. Ända upp mot 90–95 % av en skolas resurser fördelas rätt över, utan någon tanke på att elever faktiskt inte är lika.

Fru skolminister! Går detta ihop med vad som har sagts om att ni vill hålla fast vid en rättvis resursfördelning? Vi behöver inte nämna några kommuners namn om det känns otäckt, utan bara diskutera principen. Jag vidhåller att vi är tvungna att föra en sådan debatt här till ledning för kommunerna. Det är inget misstroende mot kommunerna.

Anf. 41 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Fru skolminister, man kan dra vissa generella slutsatser om underlaget är tillräckligt stort. De slutsatser man kan dra av det här materialet är bl.a. följande:

Skolpengssystemet har skapat vissa problem gentemot framför allt tre typer av verksamheter. Det gäller för det första skolor i uttalat resurssvaga områden. Det gäller för det andra skolor i glesbygdsområden. För det tredje gäller det riktigt små skolor i tätorter.

I många sammanhang uttalar man sig för flexibilitet och rörlighet. När man då samtidigt har det här underlaget kan man gå in och göra förändringar. Man kan komplettera systemet på olika sätt och göra förändringar. Man behöver inte vänta många år och låta problemen växa och bli ännu större. De är stora i många kommuner. Det visar också den diskussion som vi hade på utfrågningen.

Skolverket konstaterar att skolpeng införts i en femtedel av landets kommuner den 1 januari 1993. Det förhållandevis begränsade antalet understryker vår kritik. Detta är inte den stora ideologiska reform som skulle frälsa skolvärlden. Detta visar att många inte har anammat systemet. Där man har gjort det har resultaten blivit synnerligen blandade.

Skolverket säger vidare att den terminologiska uppfinningsrikedomen för närvarande är mycket stor inom skolan när det gäller skolpeng av något slag. Vi ser tendenser i våra analyser, säger Skolverket vidare, som vi vill höja ett varningens finger för. Administrativa beräkningar styr ibland skolpengen. Problemen är så strukturellt olika att man måste ta hänsyn till de olika svårigheter olika elevgrupper har.

Då kan vi generellt säga att resursproblemen har blivit stora i de allra flesta kommuner. De har blivit mycket stora i kommuner som redan av olika skäl är segregerade. Det vet skolministern om. Det är på detta gedigna underlagsmaterial som vi menar att man bör ingripa.

Anf. 42 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag är glad att Eva Johansson deklarerar att hon är medveten om det engagemang och intresse för att värna de svaga eleverna som finns ute i kommunerna.

Det förvånar mig dock att Eva Johansson och socialdemokraterna generellt tycks vara så kritiska mot det arbete som bedrivs lokalt för att utveckla resursfördelningssystemen. Jag har nämligen inte hört några kommunala företrädare som kräver en återgång till de gamla specialdestinerade bidragen. Jag har inte heller hört en samfällid kör av kommunalmän och kommunalkvinnor som säger att de tidigare fördelningssystemen, som man har lämnat i några kommuner, levde upp till de ambitioner som finns.

Den viktiga frågan, som inte riktigt har kommit fram här, är naturligtvis vem som skall bestämma behovet. Där finns det en stor skillnad mellan mig och socialdemokratiska företrädare. Eva Johansson anser uppenbarligen att det är här i riksdagen vi på något sätt åtminstone skall tala om hur man inte kan tillgodose behov eller vad som inte är behov som skall vara med.

Regeringen har den uppfattningen att behovet bara kan avgöras så nära de levande barnen som det bara går. Det är först och främst ute på skolorna själva samt i kommunerna. Därför är det så bra att kommunerna nu prövar olika modeller för att fördela sina resurser på ett klokt sätt. Det är också bra att man söker former där skolorna själva får en budget som de kan använda för de lokala behov som de ser, bara de håller sig inom budgeten.

De allra flesta kommunerna har också ett gemensamt. Trots att skolpengssystemen, som uppenbarligen retar socialdemokraterna, har en enhetlig benämning, är de mycket olikartade. De har i olika utsträckning en gemensam pott för just specifika behov och annat som icke kan omfattas av en generaliserad procentsats e.d. Detta sökande pågår nu. Den kontinuerliga utvärdering jag tidigare nämnde handlar ju om att söka sig fram och tillbaka för att se var gränsen ligger. Jag uppfattar det som en vitalitet att kommunerna för den här debatten. Jag tror att det är bra om de får fortsätta att arbeta med detta.

Sedan ställs frågan om det är av ointresse som skolministern inte vill gå ut och utvärdera vad som händer och sker. Nej, verkligen inte, men jag tror att det är rimligt att man åtminstone får arbeta med ett statsbidragssystem ett år innan man börjar utvärdera. Skolverket följer ju hela tiden utvecklingen ute i kommunerna och har en kontinuerlig kontakt. Det har väl även Eva Johansson och jag. Den vägen får vi naturligtvis reda på vad som händer. Jag tänker inte ta initiativ till en stor och omfattande utredning nu. Skolverket har sagt att man kommer att göra en sådan under den pågående treårsperioden. Jag tror att det är rätt.

Jag tror alltså att skolpengssystem och olika modeller för resursfördelning kommunalt är förenliga med ambitionen att ge en likvärdig utbildning. Jag har fullt förtroende för att landets kommunalpolitiker kan läsa skollagen, skolförordningar och läroplan och har ett levande engagemang för att värna varje barns utbildning. Därför är inte jag så orolig som Socialdemokraterna uppenbarligen är.

Jag kommer att fortsätta att försöka förtydliga kommunernas ansvar och kommer naturligtvis också att se till att vi får det underlag som krävs för intressanta och viktiga debatter här i riksdagen. Men när Eva Johansson i sin interpellation frågar om jag nu vill ta initiativ till en skyndsam utredning, är mitt svar nej, därför att jag anser att det är för tidigt och därför att jag anser

*Svar på
interpellationer*

att vi måste få förutsättningar för ett bra underlag innan vi kan dra några relevanta slutsatser om framtiden.

Anf. 43 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Skolministern smiter gång på gång undan genom att ta upp en diskussion som om vi ville ha en återgång till ett centralt regelsystem för utbildningen. Detta har aldrig någonsin varit på tal, skolministern, och det skulle vi väl kunna sopa undan från den här debatten, så att vi får tid att ägna oss åt det som är väsentligt.

Varför så kritiska? frågar skolministern. Det är ju inte vi som är kritiska mot kommunerna. Det är kommunerna som är kritiska och inte mot oss utan mot skolministern! Det är det som är problemet.

Skolministerns moderata partibröder och systrar ute i kommunerna inför resursfördelningssystem som inte tar hänsyn till att barn är olika och har olika behov. Det är detta som skolans folk är kritiska mot i lika hög grad som vad jag är. Det är om detta diskussionen borde handla, men i stället för skolministern en konstig debatt om någonting som inte alls är för handen.

Låt mig återkomma till vad som står i svaret. På ett eller annat sätt är skolministern uppenbarligen beredd att vidta åtgärder från central nivå. Skolministern säger ju att Skolverket har ett tillsynsansvar och kan gå in och påtala och beivra avsteg från läroplanen.

I läroplanen ställs kravet på kommunerna att vid resursfördelning i första hand se till elever med särskilda behov. Jag menar att i extrema skolpengssystem, sådana som dem jag har nämnt, kan man inte klara detta, därför att många elever med särskilda behov då inte får del av det stödet, i vart fall har kommunerna inte i första hand sett till deras behov när resurserna har fördelats.

Det är märkligt, tycker jag, att skolministern nästan är den enda i vårt land som inte är orolig för det här. Jag tycker nog, skolministern, att det är litet strutsaktigt. Risker är ju att strutsen till sist är den enda som inte har upptäckt att han eller hon syns.

Anf. 44 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Till skillnad från en del andra talare i dag tillhör jag inte dem som anser att jag kan uttala mig å alla andras vägnar. Jag konstaterar att det finns ganska många som tycker att de hittat bra fördelningssystem. Annars skulle man inte i kommunerna, där man får ha egna fördelningssystem, ägna sig åt att införa dem.

Jag blev beskyldd för att prata om en återgång till en tidigare ordning. Jag har läst en del socialdemokratiska motioner, och om jag inte har läst fel – jag erkänner att jag kan läsa fel – flaggas det för en återgång till specialdestinerade bidrag på skolområdet. Men det kan också vara så att jag har läst det i en artikel; jag skall gärna plocka fram materialet till en annan debatt.

Det jag har konstaterat vid den läsningen har gjort mig litet orolig. Det är bl.a. det som gör att jag känner ett upprepat behov att påminna socialdemokratiska företrädare om den grund som Göran Perssons propositioner lade för i vart fall en utveckling mot ett mer decentraliserat skolväsende.

Skolverket har till uppgift att påtala och beivra när kommuner inte uppfyl-

ler skollagens, skolförordningens och andra krav, och det är precis det som skall ske.

Eva Johansson har beskrivit hur Sollentuna kommun har ett extremt resursfördelningssystem och enligt henne icke lever upp till skollagens krav. Jag utgår ifrån att en riksdagsledamot med den uppfattningen har anmält detta och krävt att Skolverket tar upp det till utredning. Det går att göra i vederbörlig ordning.

Anser man att kommuner icke uppfyller riksdagens krav och beslut om vad som skall gälla i kommunerna, skall detta anmälas. Men jag är mycket tveksam till om det är gjort. Jag har i vart fall inte fått några rapporter om det. Trots att jag, precis som bl.a. utbildningsutskottets ledamöter, får ett gediget material från Skolverket, har jag inte i dag underlag för att påstå att mängder av kommuner icke lever upp till de ambitioner vi har att ge elever extra stöd och hjälp.

Som jag inledningsvis sade i mitt svar, är det som kommunrepresentanterna påtalar precis så att de som alla andra känner av den väldigt snåla resursfördelningen – vi har ju mest lån här i landet – och därför tvingas söka resurssnåla modeller. Men de anser också i många fall att de trots detta lyckats uppnå god kvalitet. Jag nämnde några exempel på vad man då gör. Fler exempel på detta finns i Skolverkets rapporter.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1993/94:40 Småföretagsutveckling

1993/94:N7 av Gunhild Bolander och Stina Eliasson (c)

1993/94:N8 av Anders Svärd (c)

1993/94:N9 av Roland Sundgren m.fl. (s)

1993/94:N10 av Britta Sundin m.fl. (s)

1993/94:N11 av Bengt Dalström och Bo G Jenevall (nyd)

1993/94:N12 av Birgitta Johansson m.fl. (s)

1993/94:N13 av Leo Persson m.fl. (s)

1993/94:N14 av Rolf L Nilson m.fl. (v)

1993/94:N15 av Marianne Andersson (c)

med anledning av prop. 1993/94:81 Tillämpning i fråga om Angola av lagen

(1971:176) om vissa internationella sanktioner

1993/94:U3 av Bertil Måbrink och Eva Zetterberg (v)

1993/94:U4 av Pierre Schori m.fl. (s)

Prot. 1993/94:26
18 november 1993

*Svar på
interpellationer*

10 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 17 november

1993/94:62 av *Hans Göran Franck* (s) till statsrådet Ulf Dinkelspiel om folkomröstningen om EU-medlemskap m.m.:

Mycket talar för att svenska folkets majoritet kommer att säga nej till EU. Även om taktiska manövrer förekommer för att lansera ett tredje alternativ som inte finns i verkligheten måste det klart fastställas att endast ja eller nej till EG/EU (dvs. om folket vill godkänna den förelagda förhandlingsöversenskommelsen om anslutning till EU eller inte) skall bli föremål för folkomröstning.

Det får inte heller föreligga något tvivel om att partierna står fast vid sin utfästelse att under alla förhållanden följa folkomröstningsresultatet. Majoritetens votum är utslagsgivande.

Det som talar för att det blir ett nej till EU-medlemskap är främst följande:

- Det går inte som EU-medlem att framdeles hålla fast vid en alliansfri politik syftande till neutralitet i krig.

- Militärsamverkan får inte ske med EU-länder som har atomvapen. Sverige har sagt definitivt nej till bruk av atomvapen.

- EU kan inte under överskådlig tid bli alleuropeisk. Den kollektiva säkerheten kan inte realiseras inom ramen för EU:s försvars- och säkerhetspolitik.

- Murarna till EU:s omvärld, främst den tredje världen, blir för höga. Det blir svårt att upprätthålla svensk flykting- och invandrarlagstiftning.

- Den nationella, regionala och kommunala självstyrelsen och självbestämmanderätten inskränks alltför mycket.

- Marknadskrafterna och det multinationella kapitalet får för stort inflytande.

- Massarbetslösheten inom EU medverkar till hög arbetslöshet under lång tid i Sverige.

- Den svagt utvecklade sociala dimensionen i EU omfattar inte ens alla medlemsländer eller alla medborgare i dessa länder. Den gäller bara de löntagare med arbeten, som omfattas av sociala försäkringar, dvs. inte arbetslösa och flertalet kvinnor.

- Ingen verklig demokrati finns inom EU och torde inte kunna genomföras inom överskådlig tid; lobbyisterna i Bryssel har alltför stort inflytande.

- Det går inte att få garantier från EU om att vår offentlighetsprincip ligger fast och framdeles inte kan inskränkas.

- De små ländernas inflytande i EU är alltför litet och hotar att bli mindre framför allt på grund av de stora ländernas hårda politiska och ekonomiska press och makt.

- Den stora splittringen inom EU och bland anslutna länder är alltför stor och leder till handlingsförlamning.

- EU präglas av detaljregleringar som i sin tur har lett till överbyråkratisering.

- Medlemsavgiften blir för hög (ca 22 miljarder kronor per år) samtidigt som statens inkomster minskar väsentligt beträffande tobaks-, alkohol- och mervärdesskatt (ca 30–40 miljarder kronor). Därtill kommer negativa verkningar av EU:s monetära och ekonomiska union.

Det gäller att ha en god beredskap i händelse av nej i folkomröstningen.

En omförhandling av Maastricht- och EES-avtalen borde komma till stånd. Den kan möjligtvis komma till stånd om kritiken växer ytterligare mot Europaunionen.

Det kommande förhandlingsresultatet torde inte innebära någon väsentlig förändring i angivna negativa följder av ett EU-medlemskap. Några undantag av det slag som Danmark uppnått i väsentliga frågor – försvar, valutaunion, EU-medborgarskap m.m. – kan Sverige inte erhålla och eftersträvas inte heller från svensk sida vid förhandlingarna med EU.

I anledning härav får jag ställa följande frågor till statsrådet Ulf Dinkel-spiel.

1. Blir det endast ja- och nej-alternativ i folkomröstningen?
2. Är regeringen för att folkomröstningsresultatet skall följas?
3. Vilka nackdelar kan regeringen redovisa med ett medlemskap i EU?
4. Vilken beredskap finns det i händelse av ett nej och vilken plan finns för att då tillvarata svenska intressen?
5. På vilket sätt avser regeringen, med minskade skatteinkomster, att finansiera de merutgifter för statskassan som följer av svenskt medlemskap?

11 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställts

den 17 november

1993/94:167 av *Lennart Fridén* (m) till statsrådet Bo Könberg om elallergi:

Allteftersom vi skapar nya uppfinningar till mänsklighetens fromma, så uppstår dess värre också oönskade och ibland helt oväntade problem som en följd av våra framsteg. Bl.a. har olika former av allergier uppkommit sedan vi tagit sådana ämnen i vår tjänst som många människor biologiskt/medicinskt inte tolererar. Genom forskning och motåtgärder har man lyckats komma till rätta med en del av följdverkningarna.

En grupp som ännu inte har fått den hjälp den är i behov av är de s.k. elallergikerna.

Forskningsresultat lär finnas som dock inte har kommit till praktisk nytta, bl.a. på grund av oenighet mellan vårdgivare och forskare. Medan man väntar på att något skall ske lever flera tusen personer i vårt land med både medicinska, psykiska, sociala och sysselsättningsproblem beroende på svårigheter som på ett eller annat sätt är relaterade till elektricitet/magnetism.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att medverka till för att dessa problem uppmärksammas och bringas närmare en lösning?

1993/94:168 av *Sten-Ove Sundström* (s) till arbetsmarknadsministern om transportstödet:

Transportstödet har genom åren fyllt en viktig uppgift för att hålla nere transportkostnaderna för många företag i Norrland. Trots de förändringar som regionalpolitiken genomgått under senare år har regering och riksdag ansett att transportstödet är ett av de viktigaste stöden för att företagen skall kunna nå marknaderna i landets södra delar. Det finns därför en oro bland berörda företag för att transportstödet drastiskt skall försämrats eller upphöra.

Mot denna bakgrund vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Planerar regeringen att dra in transportstödet för företagen i Norrland?

1993/94:169 av *Pehr Löfgreen* (m) till statsrådet Bo Lundgren om småföretagandet:

I bankkrisens spår och från 80-talets glada dagar har bankerna drabbats av eftertankens kränka blekhet. Efter att tidigare ha lånat ut pengar till höger och vänster utan kritisk granskning har bankerna nu nästan helt stängt kreditkranen. Detta drabbar i första hand alla små och medelstora företag, framför allt dem med egen produktutveckling.

I dagens läge ligger bankernas småföretagslån och checkräkningskrediter med en effektiv ränta på mellan 13 och 16 %, i sämsta fall över 18 %. Det skall jämföras med villalån under 10 %.

Om regeringen vill få fart på Sverige måste alla små och medelstora företag kunna göra investeringar till rimliga kostnader, annars är det mycket stor risk att många företagare ånyo lämnar Sverige och flyttar till länder med betydligt bättre ekonomiska villkor.

Vad avser finansministern att göra för att förbättra situationen för alla småföretag så att dessa åter kan börja investera och därigenom skapa riktiga arbeten i Sverige?

1993/94:170 av *Bengt-Ola Rytter* (s) till statsrådet Bo Lundgren om byggmarknaden:

Bygginvesteringarna faller med 17 % i år och ytterligare 22 % nästa år. Bostadsbyggandet sjunker med 40 % i år och med ytterligare 55 % nästa år. Ombyggnader sjunker med 10 % i år och med 35 % 1994.

Avser skatteministern att vidta någon åtgärd för att hejda byggraset?

1993/94:171 av *John Andersson* (-) till näringsministern om näringsfriheten:

Vilhelmina allmänningsskog ägs av 900 delägare. En av deras avverkningsplatser, Njakafjäll, har blivit mycket uppmärksammas. Efter flera års planerande har alla erforderliga tillstånd erhållits för att avverka ca 100 hek-

tar under en tioårsperiod. Nu hotas både allmänningen och köpare av olika organisationer. Det handlar om såväl nationella som internationella bojkotter, vilket fått till följd att såväl Domän som de större skogsbolagen inte törs köpa virket; man är alltså helt hänvisad till mindre industrier och köpare.

Nu har en av organisationerna gått ut i dagspressannonser och utlovat 10 000 kr till den eller de som upplyser om vilka som köper virket.

Det som nu händer är både överkligt och skrämmande. Här har skogsallmänningen avsatt tusentals hektar skog utan någon som helst kostnad för samhället och tagit hänsyn långt mer än vad lagar kräver; då skall de jagas som brottslingar. Nu hotas även de som köper virket.

Min fråga till näringsministern är:

Vilka åtgärder avser näringsministern vidta för att garantera näringsfriheten i landet och för att hålla både allmänningsdelägare och företag skadeslösa?

12 § Kammaren åtskildes kl. 14.27.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 8 § anf. 37 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Torsdagen den 18 november

1 § Justering av protokoll	1	
2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott	1	
3 § Meddelande om svar på interpellation	2	
4 § Svar på interpellation 1993/94:16 om jaktarrenden	2	
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)		
Jan Fransson (s)		
John Andersson (-)		
Axel Andersson (s)		
5 § Svar på interpellation 1993/94:40 om ersättning för cesiumprover i fallvilt	10	
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)		
Sigrid Bolkéus (s)		
John Andersson (-)		
6 § Svar på interpellation 1993/94:37 om kollektivtrafiksatsningen i Göteborg	16	
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
Rune Thorén (c)		
7 § Svar på interpellation 1993/94:46 om den s.k. Nordlänken mellan Göteborg och Oslo	21	
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
Ingvar Johnsson (s)		
Sten Östlund (s)		
Rune Thorén (c)		
8 § Svar på interpellation 1993/94:44 om kommuners resurstilldelning till skolan	28	
Statsrådet Beatrice Ask (m)		
Eva Johansson (s)		
Bengt Silfverstrand (s)		
9 § Bordläggning	37	
10 § Anmälan om interpellation 1993/94:62 av Hans Göran Franck (s) om folkomröstningen om EU-medlemskap m.m.	38	
11 § Anmälan om frågor 1993/94:167 av Lennart Fridén (m) om elallergi.	39	
1993/94:168 av Sten-Ove Sundström (s) om transportstödet. .		40
1993/94:169 av Pehr Löfgreen (m) om småföretagandet. . . .		40
1993/94:170 av Bengt-Ola Rytta (s) om byggmarknaden. . .		40
1993/94:171 av John Andersson (-) om näringsfriheten		40

